

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

СОРОКА АНАСТАСІЯ ІГОРІВНА

Допускається до захисту:
к. філол. н., доцент, в. о. завідувача
кафедри романо-германської філології
та зарубіжної літератури
Олена БІЛЕЦЬКА

(підпис)

«___» _____ 20__р.

ФОНЕТИЧНІ ПРОЦЕСИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА
НІМЕЦЬКОЇ МОВ

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.043 «Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – німецька»

Освітня програма «Німецька та друга іноземна мови та літератури
(переклад включно)»

Магістерська робота

Науковий керівник:
Манакін Володимир Миколайович
д. філол. н., проф., професор кафедри
романо-германської філології та
зарубіжної літератури

Оцінка: ____ / ____ / ____
(бали/за шкалою ЄКТС/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця 2022

АНОТАЦІЯ

Сорока А. І. Фонетичні процеси в контексті розвитку англійської та німецької мов. Спеціальність 035 «Філологія». Спеціалізація 035.043 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша німецька» Освітня програма «Німецька та друга іноземна мови та літератури (переклад включно)». Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2022. – 105 с.

Магістерську роботу присвячено дослідженню зміни звуків у процесі розвитку англійської та німецької мов.

Саме фонетичні процеси та їх перебудова широко розглядаються у ході роботи. Неабияка увага спрямована на явища, які притаманні фонетичній системі, а саме, асиміляція, елізія, класифікація голосних та приголосних фонем, аспірація, дисиміляція.

Матеріал дослідження містить німецькі та англійські найменші самостійні одиниці мови та звуки обрані методом суцільної вибірки з англословних та німецькомовних літературних джерел.

Системний аналіз досліджуваних одиниць показав, що англійські та німецькі фонетичні зміни артикуляційного та акустичного характеру мають численну кількість подібних та відмінних рис.

Ключові слова: екстралінгвістичні фактори, лінгвістичні фактори, елементи, фонема, носій мови, фонетична будова.

SUMMARY

Soroka A. I. Phonetic Prosses in the Context of English and German Development. Speciality 035 “Philology”. Specialisation 035.043 “Germanic Languages and Literatures (including translation)”. Educational Programme “German Language and Second Foreign Language and Literatures (including translation)”. Vasyl’ Stus Donetsk National University, 2022. – 100 p.

The Master’s research paper is devoted to the study of the modification of sounds in the process of the Germanic language’s (English and German) development.

Besides, the phonetic processes and their reconstruction are widely considered in the course of the work. Considerable attention is addressed to the phenomena inherent in the phonetic system, namely, assimilation, elision, classification of vowel and consonant phonemes, aspiration, dissimilation.

The empiric material of the research work includes German and English words and sounds selected by the method of continuous sampling from English and German literature.

The systemic analysis of units shows that English and German phonetic changes of an articulatory and acoustic nature have numerous similar and distinctive features.

Keywords: extralinguistic factors, linguistic factors, principles, phoneme, native speaker, phonetic formation.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	6
ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНІ ФАКТОРИ, ЯКІ ПОРОДЖУЮТЬ ФОНЕТИЧНІ ЗМІНИ	
МОВЛЕННЯ.....	11
1.1 ЗВУКОУТВОРЕННЯ ЗВУКУ В КОНТЕКСТІ СТІВЕНА ПІНКЕРА.....	11
1.2 ЗВУКОВІ ЗМІНИ У ПОТОЦІ МОВЛЕННЯ.....	14
1.3 ІСТОРИЧНИЙ ПРОЦЕС СТАНДАРТИЗАЦІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА НІМЕЦЬКОЇ	
МОВ.....	20
1.4 КОМПОНЕНТИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ТА ЕКСТРАЛІНГВІСТИЧНИХ	
ЧИННИКІВ.....	28
Висновки до розділу 1.....	34
РОЗДІЛ 2 ЕКСТРАЛІНГВІСТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОНЕТИЧНИХ	
ЗМІН.....	37
2.1 РИТМ МОВЛЕННЯ.....	37
2.2 ТЕМП МОВЛЕННЯ.....	41
2.3 ПОХОДЖЕННЯ МОВЦЯ.....	44
2.4 СОЦІОЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ВИМОВУ.....	48
2.5 ПРОСТЕЖУВАННЯ ПОДІБНОСТЕЙ ТА ВІДМІННОСТЕЙ РИТМУ ТА	
ТЕМПУ АНГЛІЙСЬКОГО І НІМЕЦЬКОГО МОВЛЕННЯ.....	56
Висновки до розділу 2.....	61
РОЗДІЛ 3 ПОРІВНЯННЯ РОЗВИТКУ ФОНЕТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ	
АНГЛІЙСЬКОЇ ТА НІМЕЦЬКОЇ МОВ.....	63
3.1 РОЗВИТОК ФОНОЛОГІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	63
3.2 РОЗВИТОК ФОНОЛОГІЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ.....	72
3.3.1 ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗМІНИ ГОЛОСНИХ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА	
НІМЕЦЬКОЇ МОВ.....	77

3.3.2 ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ ФОНЕМ У ЗВ'ЯЗНОМУ МОВЛЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА НІМЕЦЬКОЇ МОВ.....	5 79
3.3.3 ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА НІМЕЦЬКОЇ МОВ.....	87
Висновки до розділу 3.....	91
ВИСНОВКИ.....	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	98
СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ.....	103
СПИСОК ТЕКСТОВИХ ДЖЕРЕЛ.....	104
ДОДАТКИ.....	106

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

V –vowel

C – consonant

RP – received pronunciation

BBC – British broadcasting Corporation

L1 – first language

L2 – second language

SG – spread glottis

OHG – Old high German

MHG – Medium high German

ENHG – Early new high German

OSL – Open Syllable length

CSS – Closed Syllable shortening

NHG – New High German

OE – Old English

PGmc – Proto-Germanic

PIE – Proto-Indo-European

ME – Middle English

eModE – early Modern English

GVS – Great vowel shift

ВСТУП

Науково-дослідна праця присвячена розгляду фонетичних особливостей та фонетичних змін в процесі розвитку англійської та німецької мов. У ході роботи досліджуються фонетичні видозміни, які відбувалися у англійській та німецькій мовах та здійснюється їх порівняння, подані наочні приклади.

Актуальність роботи зумовлена необхідністю дослідницького опису фонетичних процесів у зіставному аспекті на засадах спостереження за складнощами у вивченні фонетичних процесів англійської та німецької мов.

Актуальність проведеного дослідження полягає: в з'ясуванні історії формування англійської та німецької фонетичної складової, поясненні звучання тих чи інших звуків, та задля спрощення вивчення аспекту фонетики, роблячи його легшим та цікавішим.

Актуальність проведеного дослідження обумовлена: потребою визначення фонетичних змін у процесі вивчення іноземної мови, а саме: англійської та німецької мов. Це слугує підставою для побудови фундаментальних лінгвістичних орієнтирів у розвитку вивчення, засвоєння та відтворення нової мови.

Мета роботи полягає у описі відмінностей та подібностей фонетичних процесів, які виникають в ході розвитку англійської та німецької мов.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- Визначити джерело розвитку фонетичних факторів та причини фонетичних модифікацій;

- Дати змістовне визначення процесу звукоутворення в контексті Стівена Пінкера;

- Встановити засоби вираження стилістичної модифікації звуку на фонетичному рівні;

- Проаналізувати особливості функціонування ритму і темпу мовлення та наголосити на значущості і невід'ємності цих мовних елементів;

– Опрацювати та порівняти складнощі фонетичного характеру англійської та німецької мов;

– Дослідити наявність спільних та відмінних перешкод у процесі вивчення звукового складу англійської та німецької мов;

Об’єктом дослідження є звуки, їх властивості та функції, закономірності поєднання, фонетичні процеси, інтонація та зміни голосних і приголосних фонем у різних позиціях.

Предметом дослідження є засоби відтворення англійської та німецької лексики у процесі вивчення з точки зору предмету фонетики.

Для досягнення поставленої в кваліфікаційній роботі мети, були використані такі **методи та прийоми** фонетичного аналізу: *дефініційний аналіз* – для визначення базових дефініцій, виділення головних і додаткових фонетичних ознак; *структурний аналіз* – відповідає за утвердження кореляції між фонетичними особливостями англійської та німецької мов; *експериментальний метод* – застосовується для перевірки звучання кожного розглянутого звуку, здійснюється на слух, можливе використання люстерка для наочного розуміння положення звуку; *метод осцилографії* – допомагає визначити висоту, тривалість та інтенсивність звуків; *метод спектрографії* – використовуємо задля здійснення розкладу відрізка мовлення на складові звукові коливання та їх аналіз; *кількісний аналіз* – застосовуємо для виявлення фонетичних відмінностей та подібностей у обох досліджуваних мовах.

Джерелами фактичного **матеріалу дослідження** слугують інтернет аудіозаписи англійської та німецькою мовами, а також іноземні тексти різних жанрів, словники «Cambridge Dictionary» за ред. Cambridge University Press, «Oxford English Dictionary» за ред. Oxford University, «Online Duden Wörterbuch». Одиницею дослідження є звуковий склад англійської мови та фонетичні процеси.

Апробація результатів дослідження. Результати проведеної праці викладено в доповіді на Міжвузівській науковій студентській конференції «Зіставне вивчення германських, романських і слов'янських мов і літератур» (ДонНУ, Вінниця, 2022 р.).

Публікації. Основні положення магістерської роботи викладено у 2 публікаціях: тези у збірнику студентських наукових статей ДонНУ імені Василя Стуса та звершена публікація статті у осінньому «Віснику наукового студентського товариства ДонНУ імені Василя Стуса» (Вінниця, 2022 р.).

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного, загальних висновків, списку використаної літератури (102 наукових джерела українською, англійською та німецькою мовами).

Загальний обсяг роботи складає 106 сторінок. Основний текст дослідження викладено на 98 сторінках.

У *Вступі* аргументовано актуальність дослідження, висвітлено мету і завдання роботи, окреслено емпіричний матеріал, об'єкт, предмет та методи дослідження, описано побудову магістерської роботи, подано відомості щодо апробації результатів роботи.

У *першому розділі* «Загальні фактори які породжують фонетичні зміни мовлення» головний акцент спрямований на меседж, що окрім класових, в суспільстві існують різні соціальні поділи. Багато мов демонструють відмінності між мовленням чоловіків і жінок. Різні професійні групи (наприклад, вчителі чи військовослужбовці) часто мають певний характерний акцент або стиль розмови, а багато суспільств, хоча й мають спільну мову, мають сильні релігійні відмінності. Це відслідковується у відображенні різноманітності мов якою розмовляють.

У *другому розділі* «Екстралінгвістичні передумови мовної абразії. Вплив ритму та темпу на фонетичні процеси англійської та німецької мов» дослідження

підкреслює три екстралінгвістичні елементи ритм, темп, походження мовця. Вони впливають на вивчення фонетичного аспекту мови та відіграють надважливу роль. Виходячи з екстралінгвістичної моделі, ці три елементи впливатимуть на людей, які вивчатимуть другу мову. Дослідження є дуже важливим, тому що кожен студент має різне психологічне сприйняття та емоції. Обговорювані три екстралінгвістичні елементи завжди мають бути позитивними, щоб гарантувати, що учні можуть впливати на свій розум для покращення сприйняття другої мови. Без них процес навчання буде затриманий, утруднений або зупинений. Фонетичні елементи мають вирішальне значення для досягнення успіху в вивченні мови.

У *третьому розділі* «Порівняння розвитку фонетичних процесів англійської та німецької мов» запропонована класифікація фонетичних одиниць, описана артикуляція фонем у зв'язному мовленні, та проаналізована фонологія досліджуваних мов. Виведено основні відмінності двох мов у фонетичному контексті.

У *висновках* підбито підсумки проведеного аналізу. Описані досягнуті цілі поставленої мети.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНІ ФАКТОРИ, ЯКІ ПОРОДЖУЮТЬ ФОНЕТИЧНІ ЗМІНИ МОВЛЕННЯ

1.1 Звукоутворення в контексті Стівена Пінкера

Стівен Пінкер — професор психології Джона Стоуна Гарвардського університету. Його дослідження візуального пізнання та психології мови отримали нагороди Національної академії наук та Американської психологічної асоціації. Стівен Пінкер також отримав багато нагород за викладання в Массачусетському технологічному інституті та за книги «Як працює розум» та «Мовний інстинкт». Він обраний членом кількох наукових товариств, помічником редактора Cognition і членом групи широко вживаного словника American Heritage Dictionary. Він писав для таких періодичних видань як, [76, с. 5] The New York Times, The New Yorker, The New Republic, Slate і Technology Review [64, с. 60].

Професор описує спосіб продукування звуків численними теоріями. Одна з головних теорій — це теорія мови і розуму, яка опублікована та описана у книзі «Мовний інстинкт або, як наш розум створює мову». На фоні висування та доведення цієї теорії Стівен Пінкер написав цілу книгу. Мова — це людський інстинкт, Пінкер стверджує, що люди народжуються з вродженою здатністю до мови, який увійшов у наш мозок еволюцією, як плетіння павутини у павуків або поведінка бобрів при будівництві дамб [64, с. 76].

Ця теорія нового бачення людського розуму: не комп'ютер загального призначення, а набір інстинктів, пристосованих для вирішення еволюційно важливих проблем — розум як швейцарський армійський ніж. Цікавий, проникливий, провокативний [64, с. 77].

Називаючи мову інстинктом, Пінкер має на увазі, що вона не є винаходом людини в тому сенсі, як обробка металу і навіть письмо. Хоча лише деякі людські культури володіють цими технологіями, всі культури володіють мовою. Глухі

немовлята «лепетать» руками, як інші зазвичай роблять голосом, і спонтанно винаходять мову жестів із справжньою граматиною. Мова (мовлення) також розвивається за відсутності офіційних інструкцій або активних спроб батьків виправити граматику дітей. Ці ознаки вказують на те, що мова є не людським винаходом, а вродженою здатністю людини [64, с. 76].

Пінкер намагається простежити контури мовного інстинкту, посилаючись на власні дослідження засвоєння мови дітьми та праці багатьох інших лінгвістів і психологів у багатьох галузях, а також численні приклади з популярної культури. Пінкер пояснює, що універсальна граматика представляє специфічні структури в людському мозку, які розпізнають загальні правила мовлення інших людей, наприклад те, чи місцева мова розміщує прикметники перед чи після іменників, і починає спеціальний і дуже швидкий процес навчання, який не можна пояснити міркуваннями. з перших принципів або чистої логіки. Цей механізм навчання існує лише протягом певного критичного періоду дитинства, а потім розбирається для економії, звільняючи ресурси в енерго-голодному мозку [64, с. 79].

Ідея наступної це теорія чистого аркушу полягає в тому, що еволюція людського розуму є про те, що наші основні потяги — і складні механізми, які ми розробили, — виявляються в культурі та водночас створюють культуру. Таке мислення про людську природу змушує цінувати все «людське» набагато глибше.

Багато стратегій щодо виховання дітей, наприклад, ґрунтуються на дослідженнях, які знаходять взаємозв'язок між поведінкою батьків і поведінкою дітей. У люблячих батьків народжуються впевнені діти, у авторитетних батьків (не надто поблажливих і не надто каральних) виховані діти, у батьків, які розмовляють зі своїми дітьми, діти з кращими мовними навичками тощо. Кожен приходить до висновку, що для того, щоб виростити найкращих дітей, батьки повинні бути люблячими, авторитетними та балакучими, і якщо діти не виходять хорошими, це має бути вина батьків. Але висновки залежать від переконання, що діти – це перш

за все чисті аркуші. Батьки пам'ятають, що передають своїм дітям гени, а не лише підготовлене домашнє середовище [79, с. 84]. Кореляції між батьками та дітьми можуть говорити нам лише про те, що ті самі гени, які роблять дорослих люблячими, авторитетними та балакучими, роблять їхніх дітей впевненими в собі, добре вихованими та чіткими. До тих пір, поки дослідження не будуть проведені за допомогою усиновлених дітей (які отримують лише своє оточення, а не свої гени, від своїх батьків), то дані залишатимуться сумісними з можливістю того, що гени мають велике значення, та можливістю того, що батьківство відіграє велике значення, попри все інше. Проте майже в кожному випадку дослідники дотримуються лише крайньої позиції, що батьки — відіграють величезну роль для дітей [67, с. 152]. Стівен Пінкер стверджує, що всі мови побудовані на одній універсальній граматиці і що мовний механізм вбудовано в людський мозок, тому базові структури мови є частиною нашої біологічної спадщини [65, с. 218].

Але також існують інші теорії дослідника, наприклад, у те, як ми використовуємо слова, закладена теорія простору та часу. Також існує теорія матерії і теорія причинності. А ще у нашій мові є модель статі, а також зразок концепції інтимності, влади та справедливості. Божественність, деградація та небезпека також вкорінені в нашій рідній мові разом із концепцією благополуччя та філософією свободи волі. Ці концепції відрізняються в своїх деталях від мови до мови, але їх загальна логіка однакова [66, с. 191]. Вони складають виразно людську модель реальності, яка значною мірою відрізняється від об'єктивного розуміння реальності, створеного нашою найкращою наукою та логікою. Хоча ці ідеї вплетені в мову, їх коріння глибше, ніж сама мова. Вони встановлюють основні правила того, як ми розуміємо наше оточення, як ми ставимо заслуги та звинувачуємо наших товаришів і як ми ведемо з ними наші стосунки. Уважний погляд на нашу мову — наші розмови, наші жарти, наші прокльони, наші судові суперечки, імена, які ми даємо нашим немовлятам — це все, може дати нам зрозуміти, ким ми є [68, с.22].

1.2 Звукові зміни у потоці мовлення

Перше, що має значення в стилістичних модифікаціях звуків, це характер стосунків між учасниками дискурсу, який виявляється в певному ступені офіційності. У формальних ситуаціях учасники прагнуть стежити за своєю мовною поведінкою, їхня вимова має тенденцію бути обережною. У неофіційних ситуаціях, де мовці більш розслаблені, мова зазвичай швидша та менш обережна. Неформальне мовлення, яке використовується в повсякденній розмові, часто називають швидкою розмовною мовою. Найчастішою видозміною приголосних у швидкому розмовному мовленні є асиміляція, яка існує, як повна, так і неповна. Альвеолярні стопи [t], [d] і в деяких випадках [n] видозмінюються під впливом наступного веллярного або губного приголосного, напр.: *that place* ['thæp'pleis] 'те місце', *good morning* [gʊd'mɔ:nɪŋ] 'доброго ранку', *hard problem* ['hɑ:d'prɒbləm] 'складна проблема'. — [s], [z] асимілюються частіше, ніж у офіційному мовленні, вони видозмінюються під впливом наступного палатального [j] і стають піднебінно-альвеолярними: *miss you* ['mɪʃju:] 'сумую за тобою', *this year* ['θɪʃjə] 'цього року', *as you* [əʒju:] 'так як ти'. — [t], [d] зазнають впливу наступного [j] подібним чином: і перетворюються на піднебінно-альвеолярні звуки. У цьому випадку в асиміляції беруть участь як місце, так і спосіб артикуляції: *would you* ['wʊdʒu.] 'чи ти б', *can't you* ['kɑ:ntʃu.] 'чи не міг би', *about you* [ə'bʌvʃju.] 'про тебе'. — у неформальному невимушеному мовленні часто відбувається повна асиміляція приголосних: *let me* ['lemu.] 'дозволь мені', *ten minutes* ['ten'mɪnɪts] 'десять хвилин'. — [t] має тенденцію скорочуватися до гортанної зупинки перед вибуховим приголосним: *didn't go* ['dɪdŋ'kɡv] 'не пішов'; *Great Britain* ['rei'pbrtn] 'Великобританія'. У швидкому розмовному мовленні також спостерігаємо випадання приголосних. Це повна втрата звуку мови, як правило, внаслідок збільшення темпу мови. У швидкому розмовному мовленні скорочення також може призвести до випадання голосного, повної втрати ненаголошеного голосного в межах одного слова або на

межі слова: *history* [*ˈhɪstri*] 'історія', *phonetics* [*fˈnetiks*] 'фонетика', *correct* [*krekt*] 'правильний'. Звукові модифікації переважно в межах норми англійської звукової системи, не приймаючи особливої уваги до їх стилістичних відмінностей. Проте кількість і ступінь звукових модифікацій залежать не лише від мовних факторів (таких як сусідні звуки та розподіл звуків у зв'язному мовленні), а й від позамовних факторів [81, с. 97].

Стилістичні опозиції зазвичай спостерігаються в двох великих маргінальних типах вимови — офіційному та неформальному. Офіційне мовлення передбачає неемоційне сприйняття з боку мовця. Характеризується акуратною артикуляцією і відносно повільною швидкістю. Неформальна мова передбачає повсякденну розмову, невимушена і досить швидка. Характеризується використанням спрощених звукових форм. Характер звукових модифікацій у зв'язку з ситуативними факторами мовленнєвого спілкування тільки починає ставати об'єктом ретельного інструментального аналізу. Одним із найважливіших факторів, що призводить до збільшення кількості звукових модифікацій, є характер стосунків між мовцем і слухачем і ступінь офіційності в їхньому дискурсі. Іншими позамовними факторами, що визначають ступінь звукових модифікацій, є ступінь підготовленості, форма спілкування (монолог чи діалог) та кількість учасників. У носіїв мови зазвичай не виникає труднощів із розумінням швидких-казуальних типів вимови. Коли відбувається спрощення мови, то звуки не реєструються у свідомості слухача, і він/вона зазвичай не усвідомлюють цих змін, оскільки вони не впливають на значення. Ось кілька прикладів звукових спрощень, типових для невимушеної мови:

- більшість голосних у ненаголошених позиціях нейтралізуються, особливо в граматичних словах, напр.: *because* [*bɪkəz*] 'тому що', *according to* [*əˈkədɪŋ*] 'відповідно до', *have* [*əv*] 'мати';

- дифтонгоїди [i:] і [u:] стають дифтонгами, а потім монофтонгами: *believe* [bə 'lɪv] 'вірити', *few* [fiʊ] 'мало';
- дифтонги монофтонгуються, а потім також можуть зазнати якісної редукації: *where* [weɪ] 'де', *really* ['rɛli] 'дійсно', *now they* ['na ðe] – ['nʌðə] 'вони зараз';
- випадання голосних дуже часте: *this* [ts] 'це', *different* ['dɪfr(ə)nt] 'інший', *phonetics* ['fnetiks] 'фонетика';
- ступінь озвучення або оглушення приголосних збільшується і закінчується випаданням звуку: *must be* [mʌst bi -mʌst bpi -mʌst pi -mʌs pi] 'повинно бути';
- гортанна перешкода часто спостерігається перед видозміненим вибуховим приголосним: *Great Britain* ['greɪt 'pbrɪtn] 'Великобританія', *couldn't come* ['kʊdn̩t 'kʌm] 'не міг прийти';
- палатальний [j] впливає на спосіб артикуляції попередніх [t-d] і [s-z]: *as you like* [əzu 'laɪk], 'як тобі подобається', *last year* ['la:stf'jɪə] 'минулого року', *student* ['stfju:dnt] 'студент';
- спостерігається сильна тенденція до вимовлення приголосних: *and the* [ən ðə] 'і це', *a box of matches* [ə 'bɒks ə 'mætʃəz] 'коробка сірників' [61, с. 54].

В мовленнєвому ланцюжку існує велике різноманіття способів вимови звуків. Більшість фонетиків погоджуються, що було б непрактичним або некорисним навчати всіх тих, хто вивчає англійську та німецьку мови, створювати ці екстремальні випадки звукових змін, але важливо, щоб ті, хто студенти, знали про проблеми, з якими вони зіткнуться під час слухання розмовної невимушеної мови. Звуки в реальному мовленні рідко вимовляються самі по собі. Щоб вимовити слово, що складається з кількох звуків, необхідно правильно поєднати звуки між собою. Кожен мовний звук, вимовлений ізольовано, має три ступені артикуляції. Це ковзання, або початкова стадія, стадія утримання, або медіальна стадія, і нековзання (відпуск), або кінцева стадія. В англійській мові існує два основних способи з'єднання двох сусідніх звуків мови:

I. Злиття звуків.

II. Взаємопроникнення звуків.

Тип з'єднання залежить від характеру звуків, які об'єднуються. Оскільки всі англійські звуки підпадають під класифікацію приголосних і голосних, ми можемо говорити про приєднання:

- (а) приголосного до наступного голосного (C + V), як у слові *me* [mi:] 'я';
- (б) голосного до наступний приголосний (V + C), як у слові *on* [ɒn] 'на';
- (с) дві приголосні (C + C), як у слові *blow* [bləʊ] 'дмухати';
- (д) дві голосні (V + V), як у слово *reality* [riæləti] 'реальність'.

Зміни спостерігаються як усередині слів, так і в межах слів. Розрізняють такі види модифікації: асиміляція, акомодация, редукція, елізія, вставка. Пристосувальна видозміна приголосного сусіднім у мовному ланцюжку — асиміляція. Розміщення використовується для позначення розв'язок типів VC або CV. Редукція — це власне якісне і кількісне послаблення голосних у ненаголошених позиціях. Елізія — повна втрата звуків, як голосних, так і приголосних. Вставлення — це процес додавання звуків [60, с. 24].

Звукові зміни у німецькій мові поділяються на два типи. Це позиційні та комбінаторні зміни. Перший тип являє собою зміни позицій, при яких утворюються паралельні ряди звуків. У словах *klopfen* 'стукати', *schlafen* 'спати', *fünf* 'п'ять', наголошений звук [a] перебуває в різних фонетичних станах і тому відрізняється за якістю: між твердими приголосними звук [a] виступає як голосний середнього ряду [a], перед м'якими приголосними. Наприкінці слова [a*] він випадає більше вперед, після м'якого приголосного приголосний перед твердим на початку його тривалості стає далі вперед [*a], між м'якими приголосними він просувається вперед і трохи вгору [a]. Зміни позицій звуку [a] представлені рядом звуків: [a], [a*], [*a], [*a*] [102, с. 3].

У фонетичних позиціях, ідентичних наведеним вище позиціях звуку [a], так само змінюються звуки [o], [y]: *Fleisch* 'м'ясо', *Peitsche* 'батіг', *Bindung* 'зв'язок'.

Другий тип представлений позиційними змінами, які утворюють непаралельні фонетичні ряди. Прикладом непаралельних рядів є зміна голосних залежно від місця розташування за наголосом. Їх називають варіаціями голосних фонем.

Наявність у фонетичній системі двох типів позиційних змін звуків — паралельних і непаралельних — лежить в основі розмежування понять сильна і слабка фонема.

Комбінаторні фонетичні зміни це результат впливу навколишнього шуму в мовному потоці [102, с. 3].

Процес злиття (прослідковується в основному в північних акцентах німецької мови) /ɛ:/ (на письмі 'ä, äh' з /e / (на письмі 'e', 'ee' або 'eh'. Деякі мовознавці об'єднують ці два звуки а, інші залишають /ɛ:/ окремо тільки в умовних формах сильних дієслів (наприклад, різниця є в *Ich gäbe* ['gɛ:bə] 'я дав би' у порівняння з *Ich gebe* [ge:bə] 'я даю', але не у випадку в *Bären* ['be:vən] 'ведмеді' та, *Beeren* ['be:vən] 'ягоди'. Застосовується стандартна вимова *Bären* - ['be:vən])

Іншим поширене злиття - /g/ в кінці складу з [ç] або [x], наприклад *Krieg* [kʁi:ç] 'війна', але *Kriege* [kʁi:gə] 'війни'; *er lag* [la:x] 'він лежав', але *wir lagen* ['la:gən] 'ми лежали'[102, с. 4].

Багато носіїв не розрізняють афrikат /pf/ від простого фрикативного /f/ на початку слова. Тому дієслово *er fährt* 'він подорожує' і іменник *Pferd* 'кінь' однаково виражені [fɛʁt]. Це відбувається особливо в тих регіонах, де /pf/ з початку не зустрічався в місцевих діалектах. Деякі мовці також мають своєрідну вимову /pf/ в середині або в кінці слова, замінюючи глухий губно-зубний фрикативний [f] в /pf/ на глухий губно-губний фрикативний [ɸ], тобто приголосний, відтворюваний шляхом протискання потоку повітря через напружені губи. Тим самим *Tropfen* 'крапля' стає ['tʁɔpɸn], а не ['tʁɔpfn][102, с. 3].

Багато носіїв (особливо на півночі), які проявляють вокалізацію [ʏ] після [a], об'єднують цю комбінацію з допомогою довгого [a:] (тобто [aʏ] > [aɐ] > [a:] або [ä:]). Таким чином, *Schaf* 'вівця' і *scharf* 'гострий' можуть обидва вимовляються [[a:f]]. Це злиття не відбувається, де /a:/ реалізується як голосний заднього ряду, при цьому зберігаючи слова різними — [[a:f]] і [[ʁa:f]]. Проте, і в баварському і у франконському діалектах, останнє завжди вимовляється [[ʁarf]] з яскраво вираженим звуком [r]. Крім того, в умлаут формах, різниця, як правило, повторюється: *Schäfer* ['ʃɛ:fɐ] проти *schärfer* ['ʃɛʁfɐ]. Мовці з цим злиттям також часто використовують [a:ç] замість формально правильного [a:x], коли воно походить з первинного [aʏç]. Слово *Archen* 'ковчеги', таким чином, вимовляється ['ʔa:çɐ], що робить для цих носіїв мінімальну пару з *Aachen* («Аахен») [a:xɐ], що робить різницю між [ç] і [x] фонематичною, а не просто алофонічною [102, с. 4].

У стандартній вимові якість подібних голосних /i/, /ɪ/, /e/, /ɛ/, а також /u/, /ʊ/, /o/, /ɔ/ розрізняється навіть в ненаголошених складах. У повсякденній мові трапляється більше випадків злиття. В цілому, існує сильна тенденція редукції та скорочення. Наприклад, довгі голосні можуть стати короткими, групи приголосних можуть бути спрощені, в деяких випадках [ə] наприкінці слова може бути опущене, а суфікс *-en* може бути злитий з попереднім приголосним, наприклад [ham] для *haben* ['ha:bən] 'мати'.

Коли проривні трапляються між двома носовими, вони можуть замінятись гортанними смичками, хоча вони як і раніше визначають характер носових. Таким чином, *Lampen* 'лампи' змінюється з ['lampən] на ['lam̩m̩] [102, с. 3].

Якщо за групами [mp], [lt], [nt], чи [ŋk] слідує інший приголосний, проривні /p/, /t/ та /k/, як правило, втрачають свій фонематичний статус. В той час як стандартна вимова відрізняє *ganz* [gants̩] 'цілий' від *Gans* [gans] 'гусак', а також *er sinkt* [zɪŋkt] 'він тоне' від *er singt* [zɪŋt] 'він співає', обидві пари є омофонами для більшості мовців [102, с. 4]. Найбільш поширеною практикою є випадіння проривного (таким чином

[*gans*], [*ziŋt*] для обох слів), але деякі мовці вставляють проривні там, де вони не етимологічні ([*gants*], [*ziŋkt*] для обох слів), або вони чергують між два способи. Лише деякі носії зберігають фонематичну відмінність.

1.3 Історичний процес стандартизації англійської та німецької мов

Для німецького мовного простору характерна низка різних діалектів. Фундаментальний поділ на нижньонімецьку, середньонімецьку та верхньонімецьку базується на фонологічному процесі, що називається другим зсувом приголосних. Для розвитку німецької стандартної мови як загальнонаціонального різновиду особливо важливими були два процеси.

Перший процес накладення припадає на період ранньої нової верхньо-німецької мови (приблизно 1350–1650 рр.) з її новими соціально-культурними умовами (розвитком міст, заснуванням університетів, реформацією) – період, коли німецький письмовий стандарт вважається заснованим [13, с. 123]. Великий вплив на цей процес мав переклад Біблії Мартіном Лютером німецькою мовою [10, с. 212](між 1522 і 1545 роками). Географічне та лінгвістичне походження Лютера зі східного середньонімецького регіону поблизу нижньонімецької території зазвичай розглядається як сприятлива умова для того, щоб він включив у переклад як верхньонімецькі, так і нижньонімецькі особливості розвитку мови.

Іншим важливим фактором, як у процесі накладання, так і для розповсюдження перекладу Лютера, був винахід Гутенбергом друкарського верстата. Між 1522 і 1546 роками кожна п'ята німецька родина мала видання перекладу Мартіна Лютера. Запровадження стандарту призвело до ситуації, коли «виник розмовний стандарт, який вплинув на багато частин морфології та синтаксису та деякі письмові частини фонології, тоді як інші особливості, зокрема у фонології та лексиці, залишилися діалектними» [77, с. 353]. У північних частинах Німеччини буржуазія прийняла більш верхньонімецькі форми (у 16-му та 17-му століттях), що призвело до розвитку верхньонімецького (стандартизованого) Н-різновиду з нижньонімецьким

субстратом [71, с. 177]. У західних і південних областях це призвело до конвергенції і появи регіональних розмовних різновидів із набагато більшим географічним охопленням, ніж місцеві діалекти. Однак ці нові різновиди все ще були настільки регіональними, що поки що не було сенсу говорити про розмовний німецький національний стандарт.

Другий процес “Überschichtung” відбувся наприкінці 19-го та на початку 20-го століть: розмовний німецький національний стандарт виник як фактичний підстандарт письмового стандарту або розмовної мови, яка була доступна в усій країні [73, с. 101]. Двома найважливішими книжковими публікаціями були “Deutsche Bühnenaussprach” Теодора Зіба у 1898 році, яка визначила нижню німецьку вимову верхню німецької мови, та Орфографічний словник Конрада Дудена у 1902 році. Буржуазія північної та центральної Німеччини знову прийняла розмовний різновид, який був ближчим до письмової мови і мав близький тип до стандартного полюса з незначними регіональними впливами, а саме “Substandard”, який розвивався серед культурної еліти в Істфалії (район навколо Ганновера). Отже, «сучасний стандарт був сформований шляхом накладання іншого різновиду на попередній репертуар, який був набагато менш регіональним, зокрема у фонетиці» [24, с. 23].

Незважаючи на те, що в Німеччині існує однакова письмова та розмовна стандартна мова, існують великі відмінності у використанні розмовного стандарту в різних типах спілкування, а також у зв'язку між місцевими діалектами, регіолектами та стандартною мовою. Існує три основних діалекти областей, нижньої (північної), середньої (центральної) та верхньої (південної) німецької. Значна частина населення північної території є носіями стандартної німецької мови, які використовують народну мову, відмінну від стандартної мови, але з ледь помітними регіональними особливостями. Відповідно, нижньонімецька область

характеризується широко поширеною втратою діалектів, «втратою діалекту після диглосії».

У середньонімецькому регіоні існує тенденція до втрати основного діалекту, і більшість носіїв здатні використовувати різні (розмовні) стандартні мови в будь-якій ситуації [80, с. 179]. Тим не менш, все ще існують регіональні відмінності щодо варіативності використання мови, і це розмаїття призводить до трьох сценаріїв:

У регіоні Верхньої Саксонії (східна частина) і районі Рипуарії (північно-західна частина) базові діалекти майже не існують – втрата діалекту після диглосії [24, с. 49]. Більшість місцевих форм діалектів залишено та замінено новими, більш стандартизованими різновидами, але все ще містять окремі, регіонально пов'язані структурні особливості [5, с. 97].

У Північному Гессені та Тюрингії (центральна частина) діалекти зникли, а розмовна стандартна мова стала основним різновидом мови. Діалект вважається мовою старшого покоління і часто асоціюється з нищим соціальним класом і в більшості випадків навіть не передається молодшому поколінню. Виявляється ситуація «втрати діалекту після диглосії» [9, с. 123].

У мозельській та рейно-франконській областях (західна частина) традиційні діалекти все ще використовуються разом із більш проміжними різновидами в діалектно-стандартному континуумі. Проте базові діалекти, якими здебільшого користуються носії старшого віку, замінюються регіолектними різновидами, які зазвичай використовуються молодшими носіями, які здебільшого вважають діалект культурною спадщиною, яка вже не має значення в повсякденному житті. Таким чином, це все ще можна назвати діалектною ситуацією [3, с. 145], але з ймовірною тенденцією до втрати базилектних форм.

У верхньонімецькому регіоні досі вживаються діалекти, а внутрішня диференціація щодо умов і сфер використання діалекту та стандарту виявляє поділ на схід і захід. У баварській мовній зоні (що на сході) існує більша толерантність до використання

регіонального діалекту. У Алеманській та Східно-Франконській областях (що на заході) зазвичай уникають сільських різновидів і регіональних діалектів у публічних і офіційних ситуаціях [6, с. 83]. Діалекти на південному заході Німеччини дійсно користуються досить високим відкритим престижем, але вони не використовуються так широко, як у Баварії.

В Алеманській та Східно-франконській областях існує діагlossenна ситуація [2, с. 8] з багатьма різними прошарками між діалектичним і стандартним мовними полюсами. У баварському регіоні є проміжні форми, але структурна відстань між діалектами та стандартною мовою загалом більше порівняно з алеманською та східно-франконською областями. Тим не менш, ситуацію тут також можна охарактеризувати як діагlossenну.

Великі міста мають лише опосередкований лінгвістичний вплив: вони функціонують як модель для регіональної ідентифікації та таким чином зміцнюють мовну самовпевненість своїх споріднених діалектних областей [1, с. 17].

Незважаючи на те, що в німецькій мові існує так багато різноманітних розробок із рядом регіонально зумовлених впливів, все ж є сенс говорити про загальнонаціональну мовну зміну в напрямку більш стандартизованої розмовної мови, яка визначається одночасно як скорочення використання традиційних або базових діалектів і перетворення їх на більш стандартизовані регіональні різновиди [4, с. 52].

До нормативного письмового стандарту мови відносять припущення, яке полягає в тому, що існує лише один правильний спосіб говорити німецькою мовою, а саме говорити нею так, як вона написана. Це суворий нормативний стандарт, який високо кодифікований із досить фіксованою визначеністю через словники, граматику тощо. Це стандарт, який викладають і використовують у системі освіти [12, с. 357]. Ідеологія, що лежить в основі, базується на правильній і неправильній мові, опосередкованій через освіту, офіційні засоби масової інформації,

бюрократичну систему та ідею національної держави («одна національна держава, одна мова»).

Ці стандарти розроблені з діалектів, які або нівелювалися, зблизилися, або іншим чином стали більш стандартизованими до ступеня незалежного регіонального стандарту, який чітко відрізняється від інших регіональних стандартів. Це означає ряд співіснуючих регіональних стандартів, які розвивалися незалежно від нормативного письмового стандарту, ідеологічно вкорінених у сильній місцевій ідентичності (що існує у випадку Баварії).

До розмовного стандарту мови відноситься континуум із простором для варіацій, і він негативно визначається тим, що більшість його особливостей не є діалектними/регіональними, а також стандартними ознаками. Носії більше не є діалектними/регіональними і не рухаються до нормативної письмової стандартної мови. Через його розходження з нормативним стандартом це також називають процесом дестандартизації [30, с. 122], і він ідеологічно не підкріплений глобальною ідентичністю з ймовірним упередженням у бік міських районів та молодіжної культури та більш неформальних засобів масової інформації.

Можна стверджувати, що всі три є частинами процесу стандартизації. Розвиток розмовного стандарту можна визначити як поєднання обох інших розробок, і як такий його можна розглядати як загальнонаціональний різновид із властивими варіаціями німецької мови. Останні дослідження в південно-західній Німеччині підтверджують це, оскільки використання як діалекту, так і традиційного стандарту повертається на користь нестандартних рис і діалектних особливостей [72, с. 119].

Багато авторів співвідносять історію англійської мови з романо – кельтським періодом, який розпочався з римського завоювання Британії в 1-му столітті нашої ери. Але це не зовсім вірно. Дослідники відзначають мізерний вплив бриттської мови античної Римської Британії на сучасну англійську, в якій від стародавнього

бриттского залишилися лише одні місцеві географічні топоніми. У їх числі - назва Англії – Британія, а також назва міст і річок.

Участь корінних бриттів була сумною – германці значною мірою знищили місцеве населення, залишки якого витіснили на захід (Уельс), на півострів Корнуолл і навіть в римську Галлію (сучасна Бретань у Франції) [35, с. 37]. Настільки жорстоке і непримиренне ставлення прийшлих германців до місцевих бриттів і пояснює мінімальну присутність впливу кельтської мови корінного населення Британії на мову колонізаторів англосаксів.

Англі називали свою землю «Englaland», а свою мову – English». Цей діалект і ліг в основу англо-саксонської суміші західно німецьких діалектів, нині званої староанглійським (Old English).

Вживання староанглійської на території Британії панувало з середини V століття до початку X століття [18, с. 107]. Вважається, що близько половини словникового запасу сучасної англійської мови має Староанглійське коріння.

В цей же період найважливішими віхами розвитку староанглійської мови стали: повторна «християнізація» Британії (перша відбувалася ще в період римського панування) розпочата в 597 році місією святого Августина. З прийняттям християнства на території Англії латина була мовою писемності, освіти, літератури. З того періоду староанглійська запозичила понад чотири сотні латинізмів, серед них такі як master, priest, paper, school. Період панування в Північно-Східній Англії скандинавських вікінгів, який припав на рубіж VIII – IX століть. Саме тоді англосакси запозичили з давньої скандинавської мови більше 2-х тисяч слів, багато з яких присутні в англійській і по цей день [83, с. 201].

Початок епохи середньоанглійської мови відноситься до 1066 року, коли герцог Нормандії (північна Франція) Вільгельм Завойовник вторгся в Англію, і став її королем. У той період на території сучасної Англії встановилась культурна тримовність – королівський двір, аристократія і управлінська адміністрація

розмовляли переважно на французькому діалекті, званому Старий Норманн, церква – на латині, простолюд – на місцевому англосаксонському.

Але з плином часу англійська стала переважати, і в сплаві трьох вихідних лінгвістичних джерел народилась так званна середньоанглійська мова (Middle English). Уже в 1362 році король Англії Едуард III став першим з королів «нормандської» династії, що розмовляли переважно англійською. Далі, за королівським двором, на англійську перейшли королівські суди, а за ними – і вся управлінська адміністрація [70, с. 116].

Проте, з періоду засилля французьких завойовників, в лексику англійської мови увійшло понад 10 тисяч слів французького походження. Це, переважно, терміни, пов'язані з державним управлінням, церквою, військовою справою, одягом і кулінарією. Але все одно середньоанглійська все ще була би малозрозумілою сьогоднішньому англійцю.

Революційні зміни в англійській мові того періоду були пов'язані з впливом епохи європейського культурного Ренесансу і зі стрімким зростанням Британської Імперії.

Наслідком чого стало:

1. Широке лексичне збагачення мови внаслідок спілкування англійців з багатьма народами світу;
2. Значне спрощення граматики;
3. Бурхливий розвиток книгодрукування, різних мистецтв, в тому числі і літератури; в ту пору друковані книги стали набагато дешевше, і доступ до них отримало більш широке коло людей [83, с. 27].

Глибокі культурні перетворення в англійському суспільстві призвели до ще однієї знаменної події в історії сучасної англійської мови, відому як «великий зсув голосних». Початок цього процесу відносять приблизно до 1400 р. До таких змін відносять:

1. Перехід з [o:] в [u:]. Наприклад, *roof* [ro: f] - [ru: f] 'дах', *cool* [ko: l] - [ku: l] 'класний'.
2. Перехід з [e:] в [i:]. Наприклад, *sheep* [ʃe: p] - [ʃi: p] 'баранець', *we* [we:] - [wi:] 'ми'.
3. Перехід з [a:] в [eɪ]. Наприклад, *take* [ta: k] - [teɪk] 'забирати', *shake* [ʃa: k] - [ʃeɪk] 'трусити'.
4. Перехід з [i:] в [aɪ]. Наприклад, *five* [fi: v] - [faɪv] 'п'ять', *my* [mi:] - [maɪ] 'мій'.
5. Перехід з [u:] в [aʊ]. Наприклад, *town* [tu: n] - [taʊn] 'місто', *out* [u: t] - [aʊt] 'з'.
6. Перехід з [ɔ:] в [oʊ]. Наприклад, *road* [rɔ: d] - [roud] 'дорога', *stone* [stɔ: n] - [stoun] 'камінь'.
7. Перехід з [ɛ:] в [i:]. Наприклад, *eat* [ˈɛ: te] - [i: t] 'їсти', *sea* [sɛ:] - [si:] 'море'.
8. Перехід [e] в [a] перед [r]. Наприклад, раніше було *sterre* [e] 'зірка', *ferre* [e] 'далеко', тепер *star* [a], *far* [a].
9. Перехід [a] в [æ]. Наприклад, *cat* [kat] - [kæt] 'кішка'.
10. Перехід [a] в [ɔ] після [w]. Наприклад, *want* [want] - [wɔnt] 'хотіти'.
11. Перехід [u] в [ʌ]. Наприклад, *run* [run] - [rʌn] 'бігати' [11, с. 297].

Підсумком цих процесів було чітке фіксування правил граматики і орфографії новоанглійської епохи, а саме загальна стандартизація англійської мови. Основою для мовної стандартизації став лондонський діалект, на якому розмовляло більшість управлінської та культурної еліти Британської імперії. Завдяки цьому, вже в 1604 році був виданий перший словник «стандартної» англійської мови. Так називається стан англійської мови на сьогоднішній день. Його основна відмінність від раннього новоанглійського полягає в розширеному словниковому запасі. Весь цей час відбувалася промислова революція, тому для живого розвитку мови знадобилося багато нових термінів, щоб описати її події і процеси. Завдяки бурхливому розвитку науки і техніки в наш час, процес розвитку сучасної англійської безперервно триває [39, с. 247].

1.4 Компоненти лінгвістичних та екстралінгвістичних чинників

У традиційному фонетичному описі було прийнято описувати характеристики одного конкретного типу мови. Вірогідно, аналітики шукали «стандартний» або «модельний» акцент. У Британії подібний стандарт, традиційно відомий як (RP). Найпоширенішою процедурою є прийняття за зразок акценту освічених людей у столиці країни, де розмовляють цією мовою. Однак у деяких випадках описи базуються просто на вимові носіїв мови, які були доступні як «інформатори» для аналітики – це часто має місце при вивченні мов, якими розмовляє лише кілька людей і які, швидше за все, вимруть скоро. У кількох випадках мова була записана та проаналізована за допомогою останнього вцілілого носія, і робота була виконана швидко через ризик смерті інформанта до завершення дослідження. Хоча така концентрація на одному різновиді мови є зручним способом зберегти чіткість і простоту свого опису, ми ніколи не повинні забувати, що існує величезна кількість варіацій фонетичної вимови.[36, с. 157]. Вивчення регіональних варіацій є найвідомішою та найдавнішою формою вивчення, і більшість із нас має стереотипне уявлення про серйозного дослідника діалекту, який мандрує сільською місцевістю, щоб знайти стародавні сільські символи та отримати інформацію про словниковий запас і вимову. Зазвичай розрізняють вивчення діалекту, де розглядається не лише вимова, але також словниковий запас і граматика та акцент, який є суто питанням вимови.

Регіональні відмінності можуть виникати з багатьох причин. Однією з причин є вторгнення або колонізація: наприклад, частини Британії були колонізовані скандинавськими та саксонськими загарбниками, тоді як інші частини залишилися не підкореними, і через це все ще існують помітні відмінності в англійській мові та вимові. Історично кажучи, ми бачимо, що окремі різновиди, швидше за все, виникли, коли існували бар'єри та кордони між областями, в яких народи розмовляли різними мовами [49, с. 63]. Країни, в яких ізольовані громади були

відокремлені одна від одної горами або морем, часто мають більші відмінності у вимові, ніж країни, де люди вільно і легко пересувалися. Ми можемо спостерігати щось подібне в дуже великому масштабі в тому, як американська англійська відійшла від вимови англійської в Англії, де вона виникла, завдяки бар'єру Атлантики. Коли в 1930-х роках у Британії показали перші американські «розмовні» фільми, дистриб'юторам довелося подумати про субтитри до фільмів, оскільки більшість членів британської аудиторії практично не мали досвіду прослуховування американського акценту. У наш час багато людей можуть спілкуватися по телефону з іншими, хто володіє дуже різними варіантами мови, і можуть почути багато різних мовних акцентів на радіо та телебаченні. Зараз усне спілкування між британськими та американськими носіями виглядає відносно простим, і непорозуміння, швидше за все, виникають через культурні відмінності, а не мовні чи фонетичні [34, с. 315]. Нещодавно зріс інтерес до спорідненої галузі вивчення англійської вимови, яку іноді називають англійською як міжнародною мовою. Оскільки англійська мова зараз використовується багатьма людьми в усьому світі для міжнародної комунікації, можна спостерігати появу різновидів вимови, які не ґрунтуються переважно на акценті носія мови певної частини англомовного світу. Натомість вони показують англійську як глобальну «загальну власність», у якій зберігаються ключові фонетичні та фонологічні відмінності, але вибір звучання, наприклад, англійською чи американською, здається неважливим. Соціальна варіація – розгляд складних способів впливу соціальних факторів на варіацію. Попри це ми можемо широко розрізнити три різні види варіації. Один із них пов'язаний із соціальним класом: у деяких суспільствах (але, звісно, не у всіх) люди мають вимову, яка ідентифікує їх як члена певного соціального класу або в певний момент на шкалі від нижчого до високого соціального класу. Хорошим прикладом є «h-dropping»: добре відоме дослідження в Бредфорді показало, що мовці частіше вимовляють звук h у таких словах, як «house», «hat» тощо., якщо вони

належали до вищого соціального класу. [8, с.106]. Другим типом соціального фактора є схильність мовців використовувати різну вимову в різних соціальних ситуаціях. Не всі це роблять, і багато людей, які це роблять, не хочуть визнавати це. Багато людей можуть і говорять щось на кшталт стандартного акценту у своєму професійному житті, але переходять на інший акцент (або місцевий регіональний різновид, або вимову нижчого класу), коли вони з родиною та друзями. Ми всі здатні змінити манеру говорити, коли це необхідно для успішного спілкування. Кожна людина може маневрувати між тим, щоб говорити швидко чи повільно, або між тихим і голосним способом, який відповідає ситуації спілкування (хоча деякі люди вносять такі зміни успішніше, ніж інші). Фонетичні описи мов, як правило, створювалися на основі повільного, обережного стилю мовлення, і це створює серйозні проблеми, коли хтось починає вивчати більш природне мовлення та виявляє, що воно не відповідає багатьом «фактам», викладеним в описах підручників. [15, с. 251].

Вчителі, священики та політики є хорошими прикладами людей, яким потрібно вміти говорити різними стилями: публічні виступи – це те, що не кожному дається легко, а в деяких випадках люди навіть беруть уроки, як звертатися до великої групи людей. Всім відомо, що молодь говорить не так, як люди старшого віку. Малоімовірно, що це пов'язано з фізичними причинами. Ми не знаємо, скільки вікових варіацій пов'язано зі зміною індивідів у міру дорослішання, а скільки — зі зміною вимови з року в рік. Ймовірно, основним чинником є бажання молодих людей говорити не так, як їхні батьки, і в наш час це посилюється мовленням, спрямованим спеціально на молодь. Деякі зміни відбуваються швидко, а інші виникають лише протягом дуже тривалого часу. Дві зміни в англійській мові були особливо помітні відколи люди почали працювати над фонетикою в середині 1960-х років. Одним із них є зростання використання гортанного знака (для якого фонетичним символом є [ar]) або як заміна фонемі Т у таких словах, як «getting»,

«better» (тобто «getting better» вимовляється ['getɪŋ 'betə]), або в поєднанні з /p/, /t/, /k/ або /tʃ/, де голосове замикання передує оральному в таких словах, як «captive» ['kæptɪv], 'cats' [kæts], 'accent' ['æksənt], 'butcher' [bʊtʃə]. Інша зміна — передня частина голосного /u/, найбільш помітна після /j/. На початку двадцятого сторіччя версії цієї голосної у RP було повернуто й округлено в усіх контекстах, але в мовленні молодших англійців із південного сходу ця голосна в таких словах, як «union» /juːnɪn/, «human» /hjuːmən/, «usual» /juːzəl/ - став більше переднім голосним (ближче до голосного /i/), і тепер має дуже незначне округлення губ. Таким чином, слово «used» у «I used to» звучить майже як слово «years». Таким чином, вимова мови піддається постійним змінам, і в будь-який час існує багато різновидів, які зустрічаються в різних місцях і ситуаціях [16, с. 119].

В ідеалі ми хотіли б вивчати мову, яка є максимально природною та максимально наближеною до «реального життя», але часто дуже важко зібрати ретельно контрольований матеріал для наукового аналізу в повсякденному контексті. У більшій частині нашого повсякденного життя, наприклад, ми оточені великою кількістю сторонніх шумів, які можуть ускладнювати точне вивчення запису, тому часто вважають, що краще записувати виступаючих у студії (зазвичай у логопедичній лабораторії). Однак, одна з поширених скарг на лабораторні дослідження мови полягає в тому, що мова, записана таким чином, звучить неприродно. Використання того, що часто називають «лабораторним мовленням», має низку недоліків. Часто спікерам доводиться читати те, що вони говорять (з письмового тексту або з екрану комп'ютера), замість того, щоб говорити спонтанно. Це може мати серйозні наслідки: наприклад, поширена помилка полягає в тому, щоб дозволити мовцеві бачити кінець списку елементів, які він читає, то інтонація та швидкість мовлення, як правило, змінюються, коли людина наближається до кінця списку. Під час тривалого запису ще однією проблемою є втома — у той час як деякі люди можуть із задоволенням розмовляти з друзями годинами, запис

підготовленого матеріалу в студії звукозапису стає дуже нудним (і тому виснажливим) через двадцять-тридцять хвилин. Інша проблема полягає в тому, що доповідачі, як правило, вибираються з людей, яких можна знайти поблизу лабораторії, і, отже, зазвичай це студенти або співробітники університету; Дивно, що експерименти з такими людьми майже завжди описуються як використання «звичайних» динаміків. По відношенню до населення в цілому, люди, які викладають або навчаються в університетах і добровільно записуються, не є звичайними. Врешті решт, кожен, хто знає, що біля нього є мікрофон, який вловлює те, що вони говорять, має тенденцію говорити обережніше, ніж якби говорив спонтанно. Відомий «парадокс спостерігача» заснований на тому, що ми хочемо знати, як люди говорять, коли нас немає, але ми (або записувач) повинні бути поруч, щоб спостерігати за сказаним [58, с. 117]. Це призвело до того, що деякі дослідники таємно записували людей, коли вони розмовляли природно, вважаючи, що вони говорять наодинці. Це здається абсолютно неетичним, і бажано цього не робити. Але, як тоді можна записати природне мовлення для вивчення? Однією з можливостей є розвиток навичок інтерв'ю, як це зробив соціолінгвіст Вільям Лабов, до точки, коли через деякий час спікер стає розслабленим і поглиненим тим, що він говорить, і забуває про присутність мікрофона. Інший широко використовуваний спосіб викликати досить природне мовлення в студійних умовах — дати двом або більше спікерам завдання, яке потрібно виконати, використовуючи лише мовлення. Типовим прикладом є «завдання з картою», коли двом людям дають карти однієї місцевості, але без інформації. Доповідачі не бачать карти один одного, тому вони можуть дізнатися, як спланувати подорож, лише знаходячи за допомогою словесної взаємодії інформацію, якої бракує. Також можна використовувати різновид головоломки, де друкуються дві картинки, які є ідентичними, за винятком низки дуже маленьких відмінностей. Кожному мовцю дається одна картинка: вони не бачать картинку іншої, тому мають говорити один з одним, щоб з'ясувати, де є

відмінності [27, с. 303]. Часто вони настільки поглинаються цим завданням, що їх важко зупинити, коли вже записано достатньо мови.

Найважливішим моментом цієї дискусії є те, що ми ніколи не повинні ігнорувати варіації, які ми знаходимо в різних стилях мовлення, і завжди повинні ретельно планувати, вирішуючи, як записувати дані, які використовуватимуться для наукового вивчення мовлення.

Лінгвістичні чинники, у свою чергу, пов'язані з особливостями англійської та німецької мов. Важливим для дослідників є лінгвістичний процес збагачення словникового запасу — поняття «неологізм» (інновація). Виникає необхідність у його уточненні. Так, у науковій літературі «неологізм» визначається як «мовна одиниця, що утворена для визначення нового поняття» [2, с. 174]; «слова або звороти, що створені для позначення нового (раніше невідомого) предмета або для вираження нового поняття» [1, с. 5]. Неологізм відрізняється від усталених лексичних одиниць тим, що за своїм значенням і формою або лише за значенням у певному комунікативному суспільстві та через певний проміжок часу він сприймається як нове слово. Відповідно, розрізняють два типи неологізмів: нову лексику та нове значення [3, с. 2].

Неологізми можна розділити на такі групи: лексичні (нові слова), фразеологічні (нові стійкі словосполучення), семантичні (нові лексико-семантичні варіанти слів або семантичні варіанти стійких словосполучень), словотворчі інновації (які матеріально втілюються в нових словотворчих елементах).

Неологізми німецької мови відбивають прагнення мовців відбирати найбільш раціональні для цілей спілкування мовні засоби, а саме: аббревіатури, скорочення: *Teuro* (*teuer* + *Euro*) 'дорого (дорогий + євро)', *Ostalgie* (*Ost* + *Nostalgie*) 'Остальгія (Схід + Ностальгія)'; складні слова: *die Entlassungsproduktivität* 'результативність звільнення', *Eurozone* 'Єврозона', *das Steuerbegünstigungsabbaugesetz* 'Закон про зменшення податкових пільг'; похідні неологізми, утворені за допомогою

словотвірних афіксів: *die Globalisierung* 'Глобалізація'; *simnen* 'листуватися', *googeln* 'шукати в гуглі'; семантичні інновації, напр: у словнику «Deutsches Universal Wörterbuch» у слова *der Schläfer* зафіксовано два значення: «jmd., der schläft, Schlafender 'той, хто спить'».

Висновки до розділу 1

Отож у ході роботи першого розділу ми з'ясували, що існують різні ідеї про мову і звуки, та їх засвоєння людьми під кутом розгляду одного дослідника. Перш за все було розглянуто дві основні ідеї канадсько-американського професора психології Стівена Пінкера. Перша його теорія мови і розуму та друга теорія чистого аркушу. Мене зацікавила теорія чистого аркуша, у якій Пінкер доводить, що основну базу наших умінь та знань ґрунтуються на наших генетичних особливостях. Тобто, мозок людини та шлях мислення людини сформований нашими предками. Безумовно важливі набуті знання але, найважливішу та найбільшу роль відіграють попередні покоління та їх стиль життя та мислення. Чому я розглядала саме цю теорію, тому що це пояснює легкість та важкість вивчення фонетичних особливостей мови тих чи інших людей.

Переходячи до підсумовування наступного пункту, зазначено, що ще два століття тому спроби зрозуміти людську мову різко розділилися на дві окремі ідеї. Обидві ґрунтуються на визнанні того, що мовна здатність, як і вид, ймовірно, мала єдине походження. Зважаючи на цю перспективу, одне завдання полягає у виявленні тих постійних властивостей мови, які відображають вроджену біологічну надбаність виду, мовну здатність. Інші, не менш складні завдання, полягають у виявленні причин нинішнього розмаїття мовних сімей світу. Будь-яка галузь лінгвістики, яка займається репрезентативними вибірками популяції, розглядає окремих носіїв мови або досліджуваних як типових членів групи. Мовні системи реалізуються носіями мови в соціальному просторі: там вони набуваються, змінюються, ними

маніпулюють для експресивних чи комунікативних цілей, зазнають виснаження тощо. Незалежно від того, чи лінгвісти віддають перевагу зосередженню на носіях, різновидах чи граматичі, проблема зв'язку мовної системи для його носіїв не є тривіальною. При вивченні англійської та німецької мови, їх мовні змін і варіацій (географічні чи соціальні) є неминучими, але в соціолінгвістиці існує надзвичайно мало узгодженості чи теоретичних обговорень цієї концепції, хоча вона й є досить визначеною. Деякі приклади зі звітів про дослідження показують ступінь його розширення. Коли лінгвісти говорять про людей, які використовують мови, вони мають на увазі мовленнєві спільноти. Неспеціалісти набагато більше схильні посилатися на країни, коли говорять про такі групи. Нарешті, в суспільстві існують інші соціальні поділи, крім класових. Багато мов демонструють відмінності між мовленням чоловіків і жінок; різні професійні групи (наприклад, вчителі чи військовослужбовці) часто мають певний характерний акцент або стиль розмови, а багато суспільств, хоча й мають спільну мову, мають сильні релігійні відмінності, які відображаються в різноманітності мови, якою розмовляють. Таким чином схильність мовців використовувати різну вимову в різних соціальних ситуаціях досить поширена. Не всі це роблять, і багато людей, які це роблять, не хочуть визнавати це. Багато людей можуть і говорять щось на кшталт стандартного акценту у своєму професійному житті, але переходять на інший акцент (або місцевий регіональний різновид, або вимову нижчого класу), коли вони з родиною та друзями. Ми всі здатні змінити манеру говорити, коли це необхідно для успішного спілкування.

Отож, повертаючись до історичного процесу стандартизації німецької мови, зазначено, що у Німеччині існує однакова письмова та розмовна стандартна мова, існують великі відмінності у використанні розмовного стандарту в різних типах спілкування, а також у зв'язку між місцевими діалектами, регіолектами та стандартною мовою. Існує три основних діалекти областей, нижньої (північної),

середньої (центральної) та верхньої (південної) німецької. Також історичний процес стандартизації англійської мови зазнав чотирьох періодів розвитку, вдосконалення та розквіту, а саме стародавньо брітська, староанглійська, середньоанглійська та сучасна епоха англійської мови. Основою став лондонський діалект, на якому розмовляло більшість управлінської та культурної еліти Британської імперії.

РОЗДІЛ 2

ЕКСТРАЛІНГВІСТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОНЕТИЧНИХ ЗМІН

2.1 Ритм мовлення

Італійська звучить мелодійно, французька чарівно, бразильська співуче, іспанська трохи схожа на стаккато пістолета-кулемета. Німецьку мову часто сприймають як жорстку та незграбну, тоді як шведська, яка належить до тієї ж сім'ї мов, виглядає м'якою та безтурботною. Причина цього різного сприйняття криється не лише в різних звуках, але, перш за все, в мелодії речення та мовному ритмі відповідної мови. Тому що мови світу відрізняються не лише лексикою та граматиною, але й способом наголошення різних складів, слів і частин речень. Ритм мовлення – підсвідомий, але важливий. Ритм є однією з характеристик мови, яку ми сприймаємо досить несвідомо. На відміну від орфографії чи граматики, ми не надто турбуємось про те, як розставляємо наголоси та паузи. Ритм відіграє вирішальну роль у засвоєнні мови в ранньому дитинстві: дослідження показали, що діти лише кілька днів здатні розрізняти мови з різними ритмами, навіть якщо вони не розуміють жодного слова. Іншими словами, ритм є першою якістю мови, яку ми вивчаємо. Це свого роду ключ, який допомагає нам, володіючи рідною мовою, розпізнавати окремі слова та фрази в потоці розмови [17, с. 79].

Ритм мови виконує важливу функцію: він допомагає нам структурувати те, що ми чуємо, у різні одиниці значення та швидше когнітивно обробляти це. Дослідження сприйняття припускає, що розмова, яку ми чуємо першою, має бути сегментованою. Залежно від мови в потоці мовлення є певні ознаки, на які слухачі несвідомо звертають увагу. Наголос у слові турецької мови (нагадаємо: завжди на останньому складі) позначає кінець слова та початок нового. Оскільки турецька мова є так званою аглютинуючою мовою, слова якої можуть стати досить довгими через велику кількість закінчень. В англійській мові наголошений склад означає: тут починається нове значення слова! Значні слова, такі як *mother*, *garden* або *pencil*,

здебільшого наголошені на першому складі, тоді як службові слова (наприклад, and, the, as) переважно ненаголошені. Французька мова більш відома тим, що розмиває межі слів, підкреслюючи кінець висловлювання наголошеним складом (як не носії французької мови мені вважається досить складним зрозуміти француза, який швидко розмовляє). У німецькій і голландській мовах не тільки наголошення допомагають визначити окремі одиниці. Деякі сполучення приголосних, наприклад -ld, також вказують на те, що слово закінчується тут.

Під час вивчення нової мови студенти несвідомо переносять ритм рідної мови в нову мову. У кращому випадку сказане тоді має сильний акцент, у гіршому – зовсім нерозбірливе. [100, с. 3]

Протягом тисячі років люди займаються ритмічною діяльністю, як-от гра на барабанах, танці та спів. Завдяки сильному сенсомоторному зв'язку, ритм слугує потужним засобом для стимулювання спілкування та соціальної взаємодії. Наприклад, проста наявність серцевих скорочень або пульсу може призвести до спонтанних рухових реакцій, таких як плескання руками, крокування ногами та ритмічна вокалізація. Вивчення взаємозв'язку між ритмом і мовленням має фундаментальне значення не тільки для нашого розуміння походження людського спілкування, але й для лікування неврологічних розладів. Хоча клінічні дослідження обмежені на сьогоднішній день, існуючі експериментальні дані демонструють багату ритмічну організацію в музиці та мові, а також зв'язки мереж мозку, які є вирішальними в розробці підходів до реабілітації. Зважаючи на те, що ритм є багато дисциплінарною темою дослідження, лише невелика частка публікацій про ритм є лінгвістикою. Пошук статей про ритм у журналах, опублікованих у 2007–2010 роках, дає змогу знайти різноманітні статті від біологічних і фізичних наук, включаючи медицину, нейро науку, психологію, техніку та інформатику, до мистецтва та гуманітарних наук, включаючи музику, літературу, поезію, філософію та лінгвістику [19, с. 122].

Наступний огляд містить переважно лінгвістичні дослідження розмовної мови та простежує розвиток експериментальних фонетичних досліджень ритму. Для ясності відтепер термін «ритм» означає «ритм мовлення». Однак огляд включає інші дисципліни, окрім фонетики, які були попередниками фонетичних експериментів з ритмом, або будуть важливими, можна зауважити, що поточні експериментально-фонетичні дослідження ритму є недостатніми в трьох сферах:

1. Емпіричне дослідження сприйняття (з не типологічної точки зору).
2. Вимірювання акустичних сигналів, крім тривалості.
3. Вплив рідної мови на сприйняття ритму носіїв інших мов [31, с. 107].

Давньогрецькі філософи ідентифікували феномен $\rhoυθμός$ («ритм»), що означає «розмірений рух» (Partridge 1961), звідки і походить англійський термін «ритм». Аристотель бачив його як «зразок повторення, накладений на мову чи інші звуки». Пізніше учень Аристотеля Арістоксен додав ідею про те, що момент повторення є важливим.

Через багато століть у 1775 році досліджуючи ритм і мелодію англійської мови. Аналізуючи мову на «каденції», використовуючи нотацію, схожу на сучасний музичний нот з нотами та тактами, що розділяють склади та каденції. По-перше, сума ваги складів була рівною в кожній каденції, тому каденції були однаковими за тривалістю. По-друге, Steele визнав, що ритм не є ідентичним в англійській і давньогрецькій мовах, і коротко зазначив, що англійське слово “*nemoguise*” стає французьким словом “*неможливо*”, якщо важкі та легкі удари змінюють місце. Фонетика як загальні посібники з фонетики стала більш поширеною, англійська мова має «загальну тенденцію до того, щоб «точки наголосу» наголошених складів слідували одна за одною через однакові проміжки часу», і що ті, хто вивчає французьку мову, розмовляють англійською зі складами, схожими за тривалістю. Жан-П'єр Руссело писав про запис читання вірша французьким оратором і дійшовши висновку, що склади були майже однаковими за тривалістю, коли

вимовлялися окремо, але в більш довгих висловлюваннях регулярність синхронізації стала важливою на рівні стопи [23, с. 247].

Ритм мовлення був визначений як варіабельність тривалості, яку можна зафіксувати за допомогою метрики ритму на основі інтервалів. Ці показники були використані для вивчення відмінностей у мінливості тривалості між рівнями володіння англійською мовою L2, якою розмовляють учні французької та німецької мов. Результати показують, що варіативність тривалості збільшувалася в міру того, як засвоєння L2 прогресувало в обох групах учнів. Це вказує на те, що мовленнєвий ритм в англійській L2 розвивається від шаблонів, що більше розподіляються по складах, до шаблонів, що мають більше наголосу, незалежно від того, чи рідна мова учня ритмічно схожа на цільову мову чи відрізняється від неї. Хоча обидві групи продемонстрували подібний розвиток мовленнєвого ритму в засвоєнні L2, також були відмінності: учні німецької мови досягли певної варіативності тривалості, типової для цільової мови, у той час як ті, хто вивчав французьку мову, продемонстрували меншу варіабельність, ніж носії британської мови, навіть на високому рівні володіння. [40, с. 427].

Германські мови, як правило, поділяють на «stress-timed» та «stress-based». У фонологічному плані відіграє роль лише «stress-timed», оскільки вона має трохеїчні стопи (видільний, а потім скорочений склад). Кілька досліджень із застосуванням метрики ритму виявили відносно високу варіативність тривалості як голосних, так і приголосних звуків для SG та стандартної німецької мови, що може відображати фонологічну структуру мов. SG має фонематичні протиставлення приголосних і голосних, складні склади. Відтворення слів та кодування містить великі групи приголосних, які здебільшого є результатом історичних процесів, у результаті яких певні артиклі та прийменники, наприклад, асимілювалися з наступним іменником і втрачали свій голосний, напр. die Frau [pfrau] (жінка) ins Bärn [tsbæ:rn] (у Берні). SG

має лексичний наголос, в ненаголошених складах голосні скорочуються, а приголосні зустрічаються рідше [21, с. 22].

Модель для пояснення міжлінгвістично-змінного ритму, не ґрунтується більше на даних теорії, що базується на синхронізації, хоча ритм включає час, ритм не дорівнює часу. Ритм передбачає складну взаємодію багатьох акустичних властивостей помітних і невиразних ділянок мови. Можливо, носії мови підсвідомо погоджуються використовувати деякі акустичні властивості більше, ніж інші, для створення ритму, який, коли його сприймають інші носії цієї мови, сприяє спілкуванню між ними. Мови відрізняються за фонологією та фонетичною реалізацією, тому найбільш використовувані властивості можуть відрізнятися міжмовно, тобто увага, яку носії приділяють певним акустичним ознакам, залежить від їхньої рідної мови [38, с. 88].

Питання ритму в мові стосується відношення між суб'єктом і мовою та можливості емпіричного опису суб'єктивації мови, як це відбувається в кожному мовному висловлюванні. У західній традиції мовного мислення ритм майже не відіграє ролі. Мова завжди розглядалася в термінах знака: *aliquid stat pro aliquo*, «щось означає щось інше» — це старе схоластичне визначення знаку, яке водночас дає концепцію того, як працює мова: знаки мови (слова) означають речі (або поняття), які вони означають. Яким би природним не здавався нам цей погляд, його антропологічні наслідки далекі від природних, оскільки він веде до поділу мови та світу, мови та тіла, мови та суб'єкта [62, с. 309].

2.2 Темп у мовленні

«У кожного, хто починає вивчати іноземну мову, до речі, складається враження, що її носії використовують виключно швидкий темп».

Чому і де динаміки змінюють темп? Існує нескінченна кількість причин і ситуацій, коли ми змінюємо швидкість мовлення або можемо спостерігати, більш-менш свідомо, різні темпи інших мовців. Щоб структурувати цю дискусію, обрано різні

визначення екстралінгвістичний – паралінгвістичний – лінгвістичний. Хоча між цими трьома термінами немає різких меж, вони допомагають висвітлити різні проблеми. Деякі аспекти можна віднести до індивідуальності даного мовця (екстралінгвістичні). Інші аспекти можна пояснити виключно ситуацією та внутрішнім станом людини, яка говорить. По-третє, другорядні аспекти можна однозначно пов'язати з тим, як розмовна мова виконується у взаємодії та для передачі вербальної інформації. У цьому розділі ми прагнемо показати різноманітність факторів за допомогою спостережень з точки зору сприйняття. Він присвячений кодуванню та виконанню фонетичного плану, тобто тому, як структуроване фонологічне кодування та як результуючий фонетичний план реалізується в артикуляційних діях, що призводять до фактичного мовлення [22, с. 97].

Темп мовлення — швидкість вимовляння висловлювань та їх дрібніших частин. На акустичному рівні темп зазвичай вимірюється кількістю складів за секунду. Темп мови може визначатися різними факторами. Він може змінюватися залежно від розміру аудиторії, акустичних якостей приміщення, індивідуальності оратора та інших екстралінгвістичних факторів. Але найважливішим для лінгвістичного дослідження є те, як варіації темпу співвідносяться зі змінами значення. Загальновідомо, що, уповільнивши темп мови, можна зробити висловлювання або його частину рельєфною, підкресливши таким чином його смислову важливість. Навпаки, збільшуючи швидкість висловлювання, ми зменшуємо помітність і, як наслідок, фактично семантичну важливість того, що ми говоримо [22, с. 47].

Темп також можна використовувати для вираження ставлення або емоцій мовця. Наприклад, швидкий темп може виражати хвилювання, радість, гнів тощо. Повільний темп демонструє розслабленість або спокій, стриманість і флегматичність мовця. Кожна мова має певну норму темпу, відхилення від якої позначаються на змісті. Фонетики зазвичай розрізняють нормальний темп і два

відхилення від норми: швидке і повільне. Але на розуміння іноземної мови також впливає швидкість мовлення. Як приклад, Джейн Патриція Гриффітс перевірила розуміння японськими вчителями, які слухали тексти англійською мовою, які були прочитаними трьома різними темпами. Помірно швидке читання призвело до значно нижчого результату розуміння, ніж повільніше читання. Кожен, хто хоч раз намагався вивчити нову мову, ймовірно, підтвердить ці висновки. Тому не дивно, що учні іноді явно вимагають уповільнення мови. Це бажання щодо особливих умов прослуховування виконується у німецькій станції мовлення «Goethe Institut» за кордоном, яка пропонує додаткову версію сповільненої трансляції новин для іноземців, де новини вимовляються зі швидкістю приблизно 3 склади на секунду порівняно зі звичайним діапазоном швидкості мовлення від 4,5 до 5,5. складів на секунду для німецьких новин [53, с. 118]. Окрім того факту, що «нормальний» темп носіїв мови виглядає як «швидкий» для тих, хто вивчає мову, і що ті, хто вивчає мову, вимовляють іноземну мову досить «повільно» порівняно з їхньою рідною мовою або темпом носіїв мови, темп тих, хто вивчає мову, впливає на оцінку рівня володіння слухачами, які розмовляють мовою (L1 оцінює темп мовлення L2), на додаток до сегментарних і просодичних помилок. Поступово, інститут запропонував носіям англійської мови оцінити мову L2 за акцентом і зрозумілістю. Швидкість артикуляції прочитаних речень маніпулювалася за допомогою редактора стиснення-розширення мовлення на 10 %, щоб кожне речення було подано у дещо повільнішій версії, фактичній версії та дещо швидшій версії. Як і очікувалося, слухачі, які розмовляють рідною мовою, оцінюють трохи швидші версії як менш акцентовані та більш зрозумілі, ніж природний або навіть уповільнений темп розмови іноземців. Однак надто швидка розмова призвела до зниження оцінки [43, с. 176].

Крім того, дослідження показує, що темп робить невеликий, але значний внесок як у оцінку акценту, так і в оцінку зрозумілості незалежно від сегментарних помилок.

Чинники що мають вплив на темп мовлення

ТЕМП	Емоції
	Вік
	Стать
	Комунікабельність
	Звичний темп мовлення
	Стрес
	Письмовий / усний тип тексту
	Частота слів
	Володіння мовою партнера
	Управління діалогом
	Ситуаційні вимоги
	Порушення мови/слуху
	Відношення/ввічливість/компетентність
	Критика мовлення

2.3 Походження мовця

Міжкультурна комунікація відіграє важливу роль в усному викладанні англійської мови, крім того, усне викладання англійської мови сприяє формуванню компетенції міжкультурного спілкування. З іншого боку, в деяких країнах англійська мова не є передумовою майбутньої успішної кар'єри. Але все одно автор наполягає на узгодженості концепції викладання англійської мови зі світовою. Удосконалення міжкультурної усної комунікаційної здатності студентів неможливе без

рівноважливого наголосу на міжкультурній комунікаційній компетенції та усному викладанні англійської мови.

Всередині Європи і, звичайно, за її межами, порівняння однією країною з однією мовою руйнується. Швейцарія є гарним прикладом країни, де існує єдина національна ідентичність трьох основних і однієї меншої мовної спільноти: швейцарської німецької, французької, італійської та рето-романської. За межами Європи наявність кількох мов на кордоні є радше правилом, ніж винятком [49, с. 46]. Варто лише подумати про такі країни, як Індія та Китай, щоб побачити, скільки мов можна об'єднати в одну державу. У таких випадках, звичайно, існує офіційна мова, яка виконує функцію *lingua franca*, тобто мова, яка використовується як засіб спілкування між тими групами, які не розмовляють мовою одна одною. Підмножину двомовних країн можна визнати в тих регіонах світу, де колись знаходилися колишні європейські колоніальні держави. Для всієї Південної Америки (за винятком Парагваю): іспанська і португальська (у Бразилії) мають офіційний статус, а місцеві мови розмовляють різною мірою, особливо в сільських громадах. Деяким країнам вдалося досить успішно узгодити статус колоніальної мови зі статусом місцевих мов. В Індії англійська є лінгва франка, але корінні мови, насамперед гінді, а також багато інших, мають велику кількість носіїв і використовуються в усіх сферах суспільства. Ще інші країни мали змішане колоніальне походження, і різні європейські мови можуть і не вижити з попередніх періодів [26, с. 136].

Якщо на мить поглянути на європейські нації, то стає очевидним, що різні історичні події призвели до того, що певний різновид мови набув статусу стандарту. В Англії на території сучасного Сполученого Королівства існує єдиний тип вимови, який користується найвищим суспільним престижем. Лінгвісти називають це *Received Pronunciation* від назви, яку вперше використав фонетик початку двадцятого століття Деніел Джонс для позначення того модифікованого акценту

англійської мови в Лондоні та рідних округах, який прийнятий і використовується на вищих рівнях суспільства, як правило, у приватній освіті, серед військових і духовенства та діячів громадського життя.

Інші терміни для цього акценту: королівська англійська, оксфордська англійська або навіть BBC English. Усе це є неточним (по-різному, Оксфорд має свій власний акцент, і зараз не всі на BBC розмовляють RP). Історично Received Pronunciation є модифікацією лондонської мови раннього сучасного періоду, яка починаючи з вісімнадцятого століття, ставала все більш соціолектною та відрізнялася від кокні, просторіччя лондонського міста [49, с. 24].

Багатомовність – термін, який можна застосовувати до людей, які володіють кількома мовами, або до місць, де використовується багато мов. Тому, мабуть, корисно зазначати відмінності між багатомовністю як характеристикою місця – міста, суспільства, національної держави – де розмовляють багатьма мовами. Багатомовність означає наявність у географічній зоні, великій чи малій, більш ніж одного «різновиду мови», тобто способу спілкування соціальної групи незалежно від того, чи вона офіційно визнана мовою чи ні; у такій області люди можуть бути одномовними, розмовляючи лише своєю різновидом. Багатомовність відноситься до репертуару різновидів мов, якими користуються багато людей, і, отже, є протилежністю одномовності, він включає різновид мови, який називають «рідною мовою» або «першою мовою», і будь-яку кількість інших мов або різновидів. Таким чином, у деяких багатомовних регіонах деякі люди є одномовними, а деякі – багатомовними. Навіть це більш точне визначення має свої проблеми, як це ілюструється багатьма загальноприйнятими описами космополітичного міста – головного осередку багатомовності. Існує загальний наратив, який визначає таку міську багатомовність у термінах кількості мов, якими розмовляють і вживають, включаючи, зокрема, лінгвістичний досвід навчання дітей шкільного віку, а також знання іноземних мов – робочою силою, використання мов у торгівлі та бізнесі та

різноманітність міського ландшафту. Однак ця «кількість мов» не може бути переконливим показником ефективної багатомовності. У кращому випадку це груба міра. Навіть у великих багатомовних містах ця знаменита багатомовність часто означає кілька окремих одномовних або двомовних спільнот. Більш обґрунтованим тестом на багатомовність може бути ступінь взаємодії між мовними спільнотами, ступінь громадського сприйняття та підтримки мовного різноманіття, а також те, як цей «багатомовний капітал» є частиною політичної та економічної інфраструктури, включно з надзвичайно важливою сферою освіти. Багатомовність – це не лише питання цифр. Багатомовність часто непомітна. Навіть у великих багатомовних містах велика кількість мов використовується в основному в сім'ї чи громаді і з'являється на публіці лише в особливих випадках. Тоді вони справді можуть стати частиною життєвого міського досвіду багатьох людей, у тому числі представників інших мовних груп [78, с. 54]. Крім того, громадяни майже несвідомо відчують багатомовність у повсякденному житті. Найпоширенішим прикладом цього є комерційний – як, наприклад, місцевий магазин, яким керують різні мовні спільноти (бенгальська, турецька, курдська, китайська, польська та італійська), але обслуговує всю місцеву громаду, і йому все більше віддають перевагу над національними мережами супермаркетів. Є багато інших місцевих і громадських ініціатив (культурних, спортивних, освітніх і релігійних), які становлять практику, яка стає загальноприйнятою і важливою частиною повсякденного життя міста. Менш позитивною відмінністю в розумінні людьми багатомовності є відмінність між тим, що можна назвати «цінними» та «нецінними» мовами. За деякими винятками, відносно невидимі, безцінні мови все ще мають тенденцію бути мовами відносно недавньої імміграції, які розглядаються як «інші», а не супер центральні мови спілкування, такі як французька, німецька, китайська, хінді і перш за все англійська. Багатомовність часто трактується як наявність населення, яке знає або використовує одну чи більше національних мов плюс одну чи дві основні мови, які

вивчаються в школі. Надання багатомовних послуг часто може означати використання національної мови з англійською альтернативою, за умови, що більшість відвідувачів розмовлятимуть англійською [51, с. 354].

З іншого боку, у деяких африканських країнах діти володіють кількома мовами ще до початку початкової школи, вивчають одну мову вдома, одну чи декілька в навколишньому середовищі, а потім третю чи навіть четверту мову як шкільну мову, засіб навчання. Ставлення до багатомовності різноманітне також і її образ. У багатьох місцях існує сильне прагнення розглядати багатомовну ідентичність як ознаку глобальної життєздатності, чим можна пишатися. Наприклад Нідерланди представляють себе як «багатомовну гарячу точку», де люди розмовляють більшою кількістю мов, ніж будь-де в Європі, і адміністрація міста представляє це як позитивний момент і ознаку кращого способу життя. Мельбурн, де проживають люди з понад 140 країн, описує себе як багатокультурне місто, чия історія, економіка та нинішня ідентичність тісно пов'язані з міграцією. Цей образ яскраво сформульований у розвитку Піщаного мосту в центрі Мельбурна, який ілюструє історію всіх націй і людей, які сформували нинішню ідентичність міста [28, с. 457]. Для деяких, однак, це незручне місце, де в поїзді чути так багато мов, що вони відчують себе «трохи ніяково». Однак, можна зауважити, що така різноманітність стає нормою та світ поступово призвичаюється до цього.

2.4 Соціолінгвістичні аспекти, що впливають на вимову

Освоєння дорослими вимови іноземної мови позначається важким та ретельним процесом. Найпоширенішим поясненням цього є вік і вплив критичного періоду для вивчення мови загалом і для вимови зокрема. Хоча існує мало аргументів щодо кореляції між віком і кінцевим рівнем володіння вимовою, існує більше суперечок щодо того, чи є вік причиною неповного засвоєння, при цьому деякі дослідники кажуть, що критичного періоду для фонологічного засвоєння може не існувати. Дійсно, кількість варіацій у вимові серед дорослих учнів, від переважно

нерозбірливої до рідної мови, свідчить про те, що вік не може бути єдиним впливом на досягнення. Натомість інші причини, такі як контакт із цільовою мовою та соціальні впливи, можуть бути ключовими для остаточного досягнення. Велика варіація досягнень означає, що нам терміново потрібно краще зрозуміти причини різноманітних досягнень вимови. Соціолінгвістичні дослідження задокументували, що соціальні, культурні та психологічні чинники впливають на засвоєння мови [49, с. 18]. Досягнення вимови, в соціолінгвістичній парадигмі, показало, що потрібно приділяти більше уваги індивідуальним відмінностям у фонологічному досягненні, особливо у зв'язку з такими факторами, як ідентичність і відчуття себе в новій мові.

Вимова – це не просто акустика, вона має активне соціальне життя. Лінгвістичний стереотип є надійним механізмом соціального судження, за допомогою якого слухачі приписують мовцям безліч рис, які часто базуються лише на дуже тонких зразках вимови. Зворотній процес соціального судження — це «зворотне мовне стереотипування», яке слухачі приписують зразкам мовлення характеристики вимови на основі ознак соціальної ідентичності тих, хто говорить. У зворотньому лінгвістичному стереотипуванні слухачі «чують» вимову, яку вони очікують почути, іноді не звертаючи уваги на фактичні властивості акустичного сигналу.

Здатність комфортно й ефективно спілкуватися розмовною англійською мовою має велике значення для дорослих мігрантів, які поселяються в англomовних країнах, і нездатність зробити це може обмежити їхні освітні, кар'єрні та соціальні можливості. Самі мігранти зазначили, що для них дуже важливо розвивати розмовні навички та вміти добре вимовляти англійську. Проте здається, що здатність говорити з такою вимовою, яка дозволяє їх розуміти багатьом людям у різноманітних ситуаціях, може бути каменем спотикання для багатьох мігрантів, які вивчають англійську чи німецьку. Спостереження за прогресом 40 мігрантів протягом 10 місяців, коли вони відвідували курси англійської мови для початкового

рівня в Канаді, і виявило, що навіть після 10 місяців повного навчання англійської більшість учасників були незадоволені своїми навичками вимови. Він виявив, що багатьом мігрантам, які вивчають англійську в австралійському контексті, також важко розвивати навички вимови. Більше половини (54%) учасників-мігрантів, які відвідують уроки англійської мови, висловили негативне сприйняття своїх навичок вимови. Дослідження підкреслює вплив труднощів вимови на спілкування [44, с. 147]. Опитані 100 мігрантів, які відвідують повний робочий день на курсах середнього рівня за програмою ESL у Канаді, більше половини (55%) повідомили, що проблеми з вимовою сприяли труднощам, які вони мали під час спілкування англійською, а 42% повідомили, що проблеми з вимовою були основною причиною цих труднощів. Подібне уявлення про вплив труднощів вимови на спілкування розмовною англійською може підірвати впевненість і бажання говорити, і, зрештою, вплинути на кількість англійської мови, якою розмовляють у повсякденному житті. Однак, науковці стверджують, що найбільш безпосередніми детермінантами є бажання спілкуватися з конкретною людиною та впевненість у собі в здатності ефективно спілкуватися в певний час. Мета цього дослідження полягала в тому, щоб дослідити останнє, вивчивши сприйняття мігрантами впливу їхніх навичок вимови на їхню здатність ефективно спілкуватися англійською мовою, а також побачити, як ці уявлення пов'язані зі ступенем, до якого вони розмовляють англійською в повсякденному житті.

Точне сприйняття L2 є невід'ємною частиною навчання продукувати мовлення L2, подібне до цільової мови, і вивчення того, що ті, хто вивчає мову, чують як іноземний акцент на різних етапах, може пролити світло на їх розвиток фонологічної компетенції L2. [38, с. 67]. Це дослідження підтверджує, що оцінки іноземного акценту слухачів, які не є рідною мовою, різняться залежно від рівня володіння мовою, досвіду навчання за кордоном та навчання вимови. Це крок до кращого розуміння того, як слухачі, які не є рідною мовою, сприймають іноземний

акцент, хоча потрібне подальше дослідження, щоб визначити зв'язок між сприйняттям учнями та продукуванням акцентованого мовлення та як цю інформацію можна найкраще використати для інформування про педагогіку.

Вимови важко навчити з кількох причин. Вчителі часто залишаються без чітких вказівок і стикаються з суперечливою практикою навчання вимови. На сьогоднішній день не існує узгодженої системи прийняття рішень, що викладати, коли і як це робити. Іншою проблемою є відсутність миттєвих видимих результатів або відсутність перенесення: дуже часто учні, які практикують певну функцію вимови на уроці, добре справляються, але щойно вони звертають свою увагу на зміст повідомлення, ефект практики зникає. У результаті цих труднощів навчання вимови часто є другорядним, і вчителям незручно це робити. Проте дослідники та вчителі погоджуються, що навчання вимови є важливим і ефективним у покращенні розбірливості та зрозумілості [38, с. 21].

Заключні зауваження щодо розгляду питань автентичності під час розробки та перевірки L2 завдання на аудіювання та вимову, зосереджені на індивідуальних відмінностях. Дослідження щодо розвитку різних мовних навичок на L2 чітко показують, що між окремими учнями часто існують виразні відмінності в темпах і результатах навчання L2. Навчання вимови L2 не є винятком. Наприклад, вивчення різних мовних аспектів мовлення L2 було пов'язане з віком учнів, кількістю та якістю їхнього контакту з L2, їхньою мотивацією та культурною чутливістю, а також бажанням спілкуватися. Ці висновки явно виступають проти універсального підходу до викладання та оцінювання вимови, припускаючи, що різні учні можуть по-різному реагувати на однакові матеріали та процедури тестування, і що різні матеріали та процедури можуть знадобитися для оцінювання різноманітних популяцій учнів. Що ще важливіше, учасниками цього дослідження є дві групи тих, хто вивчає англійську мову: одномовні носії (одномовні іспаномовні) та функціонально двомовні користувачі мови (іспано-каталонський двомовний).

Дослідники припускають, що індивідуальні відмінності в когнітивних здібностях користувачів L2 можуть впливати на те, як конкретні групи учнів виконують певні завдання оцінювання та з певними типами матеріалів для оцінювання, вимагаючи додаткових досліджень індивідуальних відмінностей учнів, щоб краще зрозуміти, що впливає на варіабельність L2 учнів. виконання вимови [28, с. 54].

Перш за все, дослідження піднімає важливі питання про зручність, практичність і, зрештою, валідність оцінювання L2 вимови на основі шкали. В іншому розділі, де основна увага приділяється конструкціям вимови, пов'язаним із розумінням слухачем мовлення L2, досліджуйте взаємодію між акцентом і зрозумілістю мовців (ступенем розуміння слухачами) і їх прийнятністю як вчителя ESL, зосереджуючись на слухачів, які не є рідними. Вони показують, що слухачі, які не є рідною мовою, можуть легко відрізнити носіїв з акцентом і тих, хто звучить без акценту. Незважаючи на це, слухачі, які не є рідною мовою, здається, не охоче позначають тих, хто розмовляє з акцентом, неприйнятними вчителями. Натомість слухачі пов'язують прийнятність оратора як викладача зі своїм уявленням про зрозумілість цих ораторів. Якщо розуміння слухачем, чи то зрозумілість, чи зрозумілість, є важливим критерієм оцінювання, тоді виявлення мовних бар'єрів у спілкуванні може допомогти дослідникам і вчителям виокремити елементи вимови для цільового викладання та оцінювання. Яскравою областю дослідження є взаємозв'язок між зрозумілістю мовців L2, яка часто операціоналізується як ступінь легкості або труднощів розуміння слухачами мови L2, виміряної за допомогою шкали оцінювання. Це дослідження є інноваційним у тому, що воно розширює сферу лінгвістичних факторів, пов'язаних із зрозумілістю, включаючи різні лексичні параметри мовлення L2, включаючи лексичну полісемію, різноманітність і відповідність, а також морфологічну точність. Зрозумілість постає як складна конструкція, що охоплює різні виміри мовлення, оцінювання вимови другої мови, внаслідок чого навчання та оцінка зрозумілого мовлення L2 має враховувати не

лише аспекти вимови та плавності мовлення, але й його лексичний вміст, наприклад використання відповідний і різноманітний словниковий запас. Ступінь, до якої лексичні особливості чутливі до відмінностей у балах зрозумілості учнів L2 для різних типів завдань, також потребує подальшого дослідження. Інше дослідження, зосереджене на мові, цільовому ритмі, одному з вимірів просодії мовлення, дослідженні ступеня, до якого кілька показників ритму можуть відрізнати рівні вимови L2 для учнів з різним мовним походженням за шкалою володіння мовою CEFR. Це дослідження є бажаним внеском у вивчення та оцінювання вимови L2, оскільки воно показує, що показники ритму на мікрорівні, такі як швидкість мовлення та різниця в тривалості між наголошеними і ненаголошеними складами, хоча й корисні в цілому, можуть бути недостатньо точними для розрізнення дрібнозернисті просодичні відмінності між суміжними рівнями шкали CEFR [52, с. 73].

Питання в оцінці L2 стосуються стандартів або критеріїв, за якими оцінюються різні аспекти мовлення L2. Як обговорювалося раніше, розбірлива вимова L2 – на відміну від вимови L1, яка звучить без наголосу – зазвичай вважається відповідним орієнтиром як для навчання, так і для оцінювання, оскільки вона відображає те, що важливо для спілкування, тобто здатність мовця бути зрозумілим співрозмовниками. [78, с. 18]. Тим не менш, для багатьох тих, хто вивчає мову та вчителів, те, що звучить як рідна мова без акценту, залишається важливою метою викладання та навчання. Отже, підхід до навчання та оцінки вимови L2, заснований на дефіциті, – підхід, заснований на визначенні конкретних моделей мовлення в термінах «помилки» або відхилень від того, що очікується в стандартній нормі – є невиправданим, закликаючи тестувальників мови включити конструкт слухача в оцінку. Він концептуалізує зрозумілість *lingua franca* в рамках широкого функціоналістичного погляду на мову, маючи на увазі, що лінгвістичні елементи, які мають найбільше значення для зрозумілості, це ті, які, як правило, несуть

найбільшу кількість інформації під час спілкування (наприклад, контрасти приголосних, як правило, роблять більше). робота' в спілкуванні, порівняно з контрастами голосних). Він ілюструє цей підхід до розбірливості на прикладі англійської мови в Гонконзі, стверджуючи про критерій навчання та оцінювання, який базується на зрозумілості, але базується на місцевих, контекстуальних міркуваннях, специфічних для соціокультурних реалій використання мови.

Показник розбірливості на другому рівні та показник розбірливості мови на основі п'ятибальної шкали TOEFL IBT передбачувано змінюються залежно від того, наскільки оцінювач знайомий із мовою на другому рівні. Ці висновки підкріплюють ідею про те, що різні конструкції, які охоплюються загальним терміном «вимова L2», включаючи подачу мови (плавність) і розбірливість, не просто пов'язані з продуктивністю мовців, а й відображають специфічні характеристики окремих слухачів. Дослідження також висвітлює питання про те, що в ідеалі в дослідженні вимови L2 слід контролювати вплив знайомства слухача, якщо це не є безпосередньо джерелом дослідження, хоча це важко реалізувати на практиці [56, с. 359]. Одним із наслідків для умов тестування з високими ставками може бути те, що акредитовані екзаменатори повинні перевірятися на такі фактори, як ступінь їхнього знайомства з акцентованим мовленням учасників тестування.

Вивчення різних лінгвістичних аспектів мовлення L2 було пов'язане з віком учнів, кількістю та якістю їхнього контакту з L2, їхньою мотивацією та культурною чутливістю, а також їх бажанням спілкуватися. Ці висновки явно виступають проти універсального підходу до викладання та оцінювання вимови, припускаючи, що різні учні можуть по-різному реагувати на однакові матеріали та процедури тестування, і що для оцінювання можуть знадобитися різні матеріали та процедури різноманітних груп учнів. У новому дослідженні зосередьтеся на цих питаннях, досліджуючи взаємозв'язок між трьома когнітивними змінними (контроль уваги, фонологічна короткочасна пам'ять і гальмівний контроль) і продуктивністю учнів

L2 за кількома акустичними та оціненими параметрами їхньої вимови L2. Що ще важливіше, учасниками цього дослідження є дві групи тих, хто вивчає англійську мову: одномовні носії (одномовні іспаномовні) та функціонально двомовні користувачі мови (іспано-каталонський двомовний). Складний набір знахідок, що демонструє зв'язок між контролем уваги учнів і фонологічною пам'яттю та їх продукуванням англійських голосних, але лише для групи одномовних іспанців, які вивчають англійську [32, с. 214].

Індивідуальні відмінності в когнітивних здібностях користувачів L2 можуть впливати на те, як конкретні групи учнів виконують певні завдання оцінювання та з певними типами матеріалів для оцінювання, що вимагає додаткових досліджень індивідуальних відмінностей учнів, щоб краще зрозуміти, що сприяє мінливості вимови учнів L2. Справедливо буде сказати, що дослідники мови та спеціалісти з оцінки зробили деякі поки що обмежені емпіричні вторгнення в оцінку вимови L2, покращуючи наше розуміння конструкцій, які досліджуються та розвиваються, і перевірка нових процедур оцінювання. Яскравим прикладом є нещодавній запуск повністю автоматизованих тестів усного мовлення на конкурентному ринку стандартизованих продуктів для мовного тестування, включаючи тести Person's Versant, компонент Pearson для оцінки вимови другої мови та запатентовану технологію автоматичного розпізнавання мовлення TOEFL IBT від PTE Academic and Educational Testing Service, який використовується з практичним тестом TOEFL IBT Speech Rater. Ці інструменти, перші два з яких, як правило, використовуються для високих цілей (наприклад, сертифікаційний іспит на знання мови для пілотів), оцінюються за допомогою автоматизованих алгоритмів розпізнавання мовлення, оптимізованих для прогнозування людських оцінок за допомогою акустичних і часових корелятив показників слухової вимови в додаток до машинних оцінок інших мовних явищ.

Спільнота оцінювачів викликає занепокоєння щодо автоматизованих оцінок мовлення через здатність машинної системи підрахунку балів, поки що, справлятися лише з дуже передбачуваними завданнями мовлення L2, на відміну від завдань екстемпорального мовлення на рівні дискурсу, які виявляють різноманітніші шаблони взаємодії. Технологія стрімко вдосконалюється. Однак програмістам розпізнавання мовлення слід уникати зменшення акценту шляхом моделювання акустичних явищ, які машина легко розпізнає, і натомість віддавати пріоритет лінгвістичним факторам, які мають найбільше значення для розбірливості [20, с. 217]. Незважаючи на ці та подібні технологічні досягнення та розробки концептуального мислення, є достатньо можливостей для майбутніх досліджень, щоб покращити наше розуміння процесів і результатів тестування вимови.

2.5 Простежування подібностей та відмінностей ритму та темпу англійського та німецького мовлення

Ритм, інтонація, мелодія і звук - мова і музика мають багато спільного. І люди використовують дані фактори для спілкування та самовираження, іноді усі одночасно. Темп і ритм відіграють важливу роль у розумінні мови. Навіть значення може змінюватися залежно від того, який склад вимовляється довго чи коротко (німецький приклад: «*modern*» має різне значення — залежно від того, коротка чи довга «о»). З іншого боку, зміни в частотному спектрі – і, отже, в тонах і мелодії – важливіші для розуміння музики. Деякі мовні нюанси, навіть невеликі ритмічні зміни в музиці іноді є вирішальними, наприклад, коли оркестр хоче зберегти такт. У цьому відношенні, ймовірно, існує кілька збігів у обробці музики та мови [59, с. 218].

Історично німецька та англійська належать до однієї мовної сім'ї. Англійська мова також є однією з германських мов. Це означає, що багато загальних слів схожі в обох мовах, наприклад *Haus* 'будинок', *Mann* 'людина', *hier* 'тут' і *gut* 'добре'. З

допомогою багатого словникового запасу англійської та німецької мов, можна знайти інші подібності. Наприклад, 'собака' німецькою мовою означає «*Hund*». Ці два слова дуже відрізняються одне від одного. Однак якщо знати, що англійське слово «*hound*» є синонімом «*Hund*», то схожість очевидна. Подібна ситуація і зі словом «*chair*», що в перекладі з англійської означає 'крісло'. Хоча два терміни виглядають по-різному, «*stuhl*» вимовляється майже так само, як англійське слово «*stool*», синонім «*chair*». Таких прикладів ще сила-силенна.

Зауважу, що вимова яка тісно пов'язана з темпом та ритмом теж різниться у німецькій та англійській мовах.. Англійська, як відомо, складна для вимови. Німецька, з іншого боку, є фонетичною мовою, і якщо мовцю вдається легко читати літературу німецькою мовою, то ймовірно, зможе вимовити їх без особливих проблем. Хоча в німецькій мові є деякі звуки та літери, яких немає в англійській мові (ö, ü, ä, ß, ch) [37, с. 79].

У спеціальній фонетико-фонологічній літературі за останні десятиліття можна зустріти низку публікацій, присвячених, серед іншого, ритмо-типологічній класифікації мов. Однією з них слугує результат Grabe, Gut, Post & Watson (1999) які досліджували мовленнєвий ритм англійської, та німецької одномовних пар мати-дитина. Вони виявили значні відмінності між нормалізованим вокальним німецьких та англійських матерів. Німецькі матері мають значно нижчий вокальний індекс обсягу, ніж англійські матері. Вироблення ритму мовлення в трьох німецько-англійських двомовних сім'ях узгоджується з твердженням, що німецька має менший ступінь редукції голосних і, отже, меншу варіативність її вокальних інтервалів. Можна сказати, що інтервокальна варіабельність англійських учасників має високі показники ритмічних відмінностей в ряді мов на основі мовлення одного одномовного суб'єкта [63, с. 38]. Зроблені вище прогнози показують, що англійська мова є більш варіативною щодо інтервалів між приголосними та менш варіабельною щодо вокальних інтервалів. До пояснення наведених вище

суперечливих результатів можна врахувати соціолінгвістичні фактори, внутрішньомовні відмінності, регіональні, соціолектні та/або гендерні відмінності між мовцями. Дослідження показали, що існують суттєві відмінності в ритмічній мінливості між одними носіями, але не іншими, тобто деякі різновиди німецької та англійської мов значно відрізняються щодо ритму мовлення, тоді як інші ні.

Два найпоширеніші ритми, помічені в мовах, якими розмовляють у всьому світі, це: (Syllable – timed Rhythm and Stress - timed Rhythm), Ритм складів і ритм наголосів. У мовах з типом ритму наголосу є регулярна поява наголошених складів. Англійська та німецька мови відносяться до типу Ритму наголосу [10, с. 289].

У спонтанному мовленні англійської мови завдяки більшій кількості другорядних (чи третинних) наголосів, властивих англійській мові у поєднанні з відносно вузьким діапазоном справляє враження плавного і монотонного (smooth, slurred) спілкування. Особливо це характерно для «американського» англійського. У RP кожному ударному стилю відповідає приблизно два ненаголошених склади на один наголошений. У британській мові спостерігається більший контраст по тривалості ударних і ненаголошених складів [26, с. 149]. Так, наприклад, у жіночій промові кожен ударний склад в 1,7 рази перевищує за тривалістю ненаголошені склади у англійок і в 1,5 рази - у американок [15, с. 217]. Залежно від інформаційного змісту повідомлення синтагматичні паузи мають різну тривалість: існують надкороткі, короткі й середні паузи. Як свідчать результати аналізу паузації у німецьких текстах, середня тривалість висловлювання до наступної паузи складає у підготовленому мовленні 8-10 складів, а в спонтанному мовленні – 5-7 складів [25, с. 172]. У підготовленому мовленні переважають синтагматичні паузи середньої довготи, що створює ефект «безперервності звучання» від одного смислового блоку до іншого. А у спонтанному мовленні більш частотними є кінцеві довгі паузи, коли співрозмовники обдумують наступну інформацію. У емоційно насичених спонтанних висловлюваннях, які складаються з декількох

ритмічних груп використовуються також надкороткі паузи, логічні довгі паузи та логічні паузи середньої довготи. Надкороткі паузи вживаються передусім для перепочинку мовця, середні логічні паузи слугують розмежуванню інформації, а довгі паузи, як правило, спрямовані на привернення уваги слухачів. У підготовлених німецьких текстах, на відміну від спонтанних, спостерігається чітка тема-рематична прогресія, тобто розмежування відомої інформації (теми), яка є відправною точкою повідомлення, та нової інформації (реми), яку промовець прагне довести до відома партнера по комунікації. Відповідно до тема-рематичної динаміки відбувається й членування промови за допомогою пауз. Так, під час реалізації тематичних фрагментів спостерігається на фонетичному рівні прискорення темпу, редукція голосних і приголосних фонем та скорочення пауз, тоді як для реалізації рематичної частини застосовується уповільнений темп, повна (наближена до еталонної) реалізація звукових сегментів та подовження пауз, що має на меті привернути увагу слухача, переконати його у важливості викладених у повідомленні проблем та викликати з його боку певну реакцію на отриману інформацію [15, с. 212]. Дослідження реалізації мелодики (руху основного тону) свідчить про високе функціональне навантаження цього інтонаційного параметру у нормативній німецькій мові, його залежність від тема-рематичного членування та від емоційності висловлювання. У текстах нейтрального змісту на комунікативно ненавантажених ділянках часто використовується мелодика незавершеності (рівний тон), а на важливих з точки зору промовця інформаційних фрагментах переважає, залежно від інтонаційного типу фрази, термінальний тон (мелодика завершеності) з глибоким падінням на затакті або висхідний тон. У емоційно забарвлених текстах використовується, поряд з низхідним **рухом мелодики**, також й висхідний, але, на відміну від нейтральної промови, підйом тону на затакті досягає своїх максимальних показників. У спонтанних текстах, де відсутня чітка тема-

рематична динаміка, домінує рівний тон на межах смислових блоків з періодичним падінням тону на затакті у монологічному мовленні, та з використанням висхідної тональної конфігурації у діалогічному. Слід зазначити, що реалізація мелодійного контуру висловлювання в німецькій мові істотно відрізняється від реалізації мелодійного контуру в українській мові. В українській мові також існує мелодика завершеності та висхідна мелодика, однак, на відміну від німецької мови, в українській мові, для якої в цілому характерна плавність, не існують різкі перепади тону від наголошених до ненаголошених складів, як це має місце у німецькій мові [19, с. 94–95]. У мовленнєвому потоці словесний наголос часто нейтралізується та підпорядковується синтагматичному та фразовому акцентам. Для підготовленого та спонтанного видів мовлення різного ступеня емоційного забарвлення характерне наголошення переважно самостійних повнозначних слів – іменників, дієслів, прикметників, прислівників, – тобто фрагментів, які несуть більшу комунікативну вагу на відміну від службових слів – займенників, сполучників, прийменників та допоміжних дієслів, – які промовляються переважно або зі слабким наголосом, або взагалі не виділяються акцентом. Поряд із синтагматичним та фразовим акцентами досить часто зустрічаються логічний та емпатичний наголоси, які вживаються в рематичній частині висловлювання й виділяють не лише повнозначні частини мови, а й службові, але їх наявність слід розглядати скоріше не як закономірність фразової акцентуації, а як випадковість,

обумовлену емоційним станом співрозмовників та екстралінгвістичними чинниками [33, с. 72].

Інформативним чинником для реалізації прагматичного наміру мовця є темп мовлення. Зміна темпу суттєво впливає на сприйняття мовленнєвого повідомлення слухачами. Так, уповільнення темпу до певних меж викликає посилену увагу слухача, а його прискорення веде до вибіркового сприйняття інформації. Водночас занадто повільний темп мовлення теж не сприяє налаштуванню слухачів на отримання нової інформації й, відповідно, не досягає комунікативного ефекту. Для німецької мови характерний досить швидкий темп мовлення (5–8 складів або 10–15 звуків за секунду), який прискорюється на менш інформативних фрагментах повідомлення та уповільнюється на інформативно насичених, що спостерігається переважно на матеріалі підготовленого мовлення [40, с. 130]. У спонтанному мовленні не існує чіткого темпорального розмежування між головною та фоною інформацією, крім того, темп спонтанного повідомлення більш повільний. Таким чином, для успішного оволодіння стандартною німецькою мовою необхідно вивчати особливості її інтонаційної структури, зокрема специфіку реалізації таких її компонентів, як мелодика, синтагматичний та фразовий наголос, паузи та темп мовлення залежно від комунікативного наміру мовця та закономірності актуального членування фрази й тексту відповідно до їх прагматичного потенціалу [33, с. 44].

Висновки до розділу 2

Отже, дослідження у другому розділі підкреслює, як чотири екстралінгвістичні елементи ритм, темп, походження мовця, соціолінгвістичні аспекти впливають на

людей у вивченні та засвоєнні англійської та німецької мов. Висвітлюється ідея значущості таких факторів, як темп і ритм у продукуванні та засвоєнні L2. Ритм має значний вплив на фонетичні процеси англійської та німецької мов. Провівши порівняльну паралель між темпом та ритмом у англійській та німецькій мовах можна зазначити відмінності продукування звуків у неформальному середовищі у німецькій і англійській мовах.

Дослідження показало, що факт походження мовця у двох розглянутих іноземних мов безперечно відіграє важливу роль. Відповідно до рідної мови мовця складнощі у вивченні або збільшуються або навпаки. допомагають швидко засвоїти фонетичну складову описаних мов. Також, основною з допоміжних характеристик слугує алфавіт (кирилиця чи латиниця), який спрощує процес читання для іноземних студентів.

Також хочу зауважити, про доцільність описаного дослідження на основі ритму англійської, та німецької одномовних пар, мати-дитина. Вони виявили значні відмінності між нормалізованим вокальним німецьких та англійських матерів. Німецькі матері мають значно нижчий вокальний індекс обсягу, ніж англійські матері. Вироблення ритму мовлення в трьох німецько-англійських двомовних сім'ях узгоджується з твердженням, що німецька має менший ступінь редукції голосних і, отже, меншу варіативність її вокальних інтервалів. Можна сказати, що інтервокальна варіабельність англійських учасників має високі показники ритмічних відмінностей в ряді мов на основі мовлення одного одномовного суб'єкта. Зроблені вище прогнози показують, що англійська мова є більш варіативною щодо інтервалів між приголосними та менш варіабельною щодо вокальних інтервалів. Дослідження показали, що існують суттєві відмінності в ритмічній мінливості між одними носіями, але не іншими, тобто деякі різновиди німецької та англійської мов значно відрізняються щодо ритму мовлення, тоді як інші ні.

Після розглянутої інформації у наступному пункті можна зробити висновок, що у англійській та німецькій мовах схожі звуки. Але одна з відмінностей проявляється у присутності звуку /θ/-/ð/ який передається буквосполученням /th/. А у німецькій мову відсутній такий звук. Одна з найяскравіших відмінностей німецької мови від англійської є звук /v/, який передається буквою /w/. По завершенню дослідження даного пункту можна зрозуміти чому інколи англійські та німецькі носії мови стикаються з труднощами під час вивчення мов один одного.

Тому, потрібно приділяти ще більше уваги темпу і ритму протягом вивчення фонетичних особливостей англійської та німецької мов.

РОЗДІЛ 3

ПОРІВНЯННЯ РОЗВИТКУ ФОНЕТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА НІМЕЦЬКОЇ МОВ

3.1 Розвиток фонології англійської мови

У процесі мовлення звуки рідко вимовляються окремо. Вони зазвичай випродуковуються у сполученні з іншими звуками. Звуки змінюються у зв'язному мовленні під впливом один одного, а також під впливом наголосу, положення його у слові.

Артикуляція будь-якого ізольованого звука складається з трьох фаз:

1. On-glide (становлення) – органи мовлення рухаються у напрямку позиції, характерної для артикуляції даного звука.
2. Stop-stage (затримка) – органи мовлення залишаються у позиції, характерній для артикуляції даного звука.
3. Off-glide (відступ) – органи мовлення повертаються до нейтрального положення (nmetau.edu.ua) [58, с. 117].

Під час становлення (on-glide) м'яке піднебіння цього приголосного піднімається, губи рухаються у напрямку одна до одної для створення перешкоди. В той же час голосові зв'язки розсунуті, тому що [p] глухий приголосний. Як тільки губи змикаються і утворюється повна перешкода, то починається стадія затримки (stop stage) у вимові звука. За стадією затримки негайно настає стадія відступу (off-glide). Під час цієї стадії губи швидко розмикаються і струмінь повітря виходить з ротової порожнини із звуком, який нагадує вибух. М'яке піднебіння опущене. Таким чином органи мовлення займають нейтральну позицію.

Три фази, характерні для ізольованого звука, звичайно не реалізуються у мовленні, у якому певна фаза одного звука може бути початковою позицією для наступного звука. В англійській мові існує декілька засобів з'єднання двох сусідніх звуків мови. Найбільш типовим з них є:

1. Злиття фаз (Merging of stages).
2. Взаємопроникнення фаз (Interpenetration of stages) [47, с. 51].

Злиття фаз. Цей спосіб має місце, коли з'єднуються два сусідніх звука різної природи, тобто приголосний з голосним та голосний з приголосним. У цьому випадку кінець першого звука та початок другого артикуються одночасно. Таким чином під час злиття фаз одні органи мовлення відходять від позиції необхідної для артикуляції першого звука, другі, одночасно, рухаються у напрямку позиції необхідної для артикуляції другого звука. Під час злиття фаз, органи мовлення функціонують таким чином:

Кінець *[p]* зливається з початком *[R]*, тобто в той час, коли губи починають розмикатися і повітря виходить з вибухом, нижня щелепа опускається, язик стає більш або менш плоским, задня частина язика трохи піднімається до позиції відкритого голосного заднього ряду, голосові зв'язки зближуються. Таким чином, губи, язик та голосові зв'язки функціонують одночасно.

Кінець *[R]* зливається з початком *[t]*, тобто в той час, коли задня частина язика опускається, язик рухається уперед, кінчик язика піднімається у напрямку альвеол для створення повної перепони, голосові зв'язки перестають вібрувати та розсуваються (*[t]*). Таким чином задня частина язика, кінчик язика та голосові зв'язки функціонують одночасно [54, с. 31].

Взаємопроникнення фаз. Взаємопроникнення фаз зустрічається коли з'єднуються звуки схожі, або ідентичної природи. У цьому випадку перший з двох звуків проникає не тільки в початок але також в середню частину другого звука, як у *act* [75, с. 211] *[akt]* 'діяти', *begged* *[begd]* 'благати', або в початок другого звука, як у *middle* *['mɪdl]* 'середній', *last time* *['lʌst 'taɪm]* 'останній раз'. Під час вимови звуків *[-kt]* органи мовлення функціонують у такий спосіб. Задня частина язика піднімається до м'якого піднебіння і утворює з ним повну перепону. У цей момент кінчик язика піднімається до альвеол і утворює повну перепону для звука *[t]*. Після

того, як кінчик язика торкається альвеол, задня частина язика опускається. Іншими словами відступ (the off-glide) звука *[k]* відбувається під час затримки (the stop stage) звука *[t]*. Струмін повітря зупиняється перепорою звука *[t]* і з цієї причини вибух *[k]* не чути. Коли язик відходить від альвеол повітря виходить з ротової порожнини із звуком, який нагадує вибух; потім язик опускається, м'яке піднебіння опускається також і органи мовлення займають нейтральну позицію. Таким чином під час вимови сполучення двох змичних шумних *[-kt]* відбувається тільки один вибух, при вимові *[t]*, тому що звуки з'єднуються за допомогою взаємопроникнення фаз [45, с. 94].

Артикуляція *[kl-]*, наприклад у слові *clear [klɪq]* схожа з артикуляцією *[-kt]*, за винятком того, що коли починається стадія затримки [l], задня частина язика та його боки опускаються, середина язика піднімається, кінчик язика торкається альвеол і повітря виходить вздовж боків язика з вибухом. Голосові зв'язки починають вібрувати.

Вимова *[-gn-]*, як у *recognize ['rekqgnalɪz]* 'впізнавати' також подібна до *[-kt]*, різниця в тому що, коли починається стадія затримки приголосного *[n]*, кінчик язика торкається альвеол, в той час задня частина язика та м'яке піднебіння опускаються, і повітря виходить через носову порожнину із звуком, який нагадує вибух [42, с. 98].

Латеральний вибух (lateral explosion) у сполученнях *[-tl]*, *[-dl]*: *cattle [kxtl]* 'чайник', *middle [mɪdl]* 'середній' пояснюється взаємопроникненням фаз, а саме відсутністю фази становлення (on-glide) у *[l]*, тому що фаза затримки (stop stage) попереднього звука *[t]* або *[d]* створює позицію органів мовлення для вимови наступного звука *[l]*.

Явище „втрати вибуху” (loss of explosion) також пояснюється взаємопроникненням фаз: відсутністю фази відступу (off-glide) попереднього звука: *Stop talking [stPe/tlkɪŋg]* 'перестань говорити'[41, с. 115].

Явище „носового вибуху” (nasal explosion) також є прикладом взаємопроникнення фаз: *Help me!* [*ˈhelpmi*] 'допоможи мені'. Випадки втрати вибуху зустрічаються і в українській мові на стику двох однакових шумних змичних приголосних.

напр:

Українські шумні змичні з втратою вибуху

[-ПП-]: сніп пшениці

[-ДД-]: над дахом

Англійські шумні змичні з втратою вибуху

[-pp-]: [*ˈhelp \ pJtq*] *Help Peter*

[-dd-]: [*gVd \ deI*] *Good day*

Українські шумні змичні з різною артикуляцією не втрачають вибуху на стиках двох приголосних, а англійські у такому ж положенні – втрачають.

Приклади:

Українські шумні змичні

[-ПТ-]: аптека

[-ПК-]: шапка

[-КТ-]: факт

Англійські шумні змичні

[-pt-]: [*helpt*] *helped*

[-pk-]: [*ˈSPp kJpq*] *shopkeeper* [-

kt-]: [*fxkt*] *fact* [69, с. 224]

Староанглійська Давньоанглійська (ОЕ) — це найдавніший етап в історії англійської мови, який тривав майже 7 століть (449-1150 рр. н.е.). Англосаксонське вторгнення — це те, що знаменує початок цього періоду в 499 році нашої ери, коли Британію захопили три різні германські племена з Центральної Європи: англи, сакси та юти. Вони розмовляли близькоспорідненими регіональними різновидами германської мови, тому їм було легко спілкуватися між ними, а згодом розробили нову мову: англосаксонську (або давньоанглійську) [69, с. 224]. Хоча давньоанглійська мова вважається єдиною мовою, насправді існували різні діалекти або її версії, оскільки кожне германське плем'я осіло в різних частинах Британії. Нортумбрійський і мерсійський є в регіонах, де оселилися англи (північ

Англії і Мідлендс відповідно). На південному заході, де утвердилися юти, розмовляли кентською мовою; тоді як сакси, які розмовляли західносаксонською мовою, займали південний схід. Саме цей останній діалект я візьму як орієнтир під час аналізу голосної зміни в англійській мові, оскільки це діалект, на якому написана більшість текстів, і той, який згодом став стандартною мовою Англії. Зміни в староанглійській мові спостерігаються з самого початку її існування. Так звана і-мутація (i-umlaut) є першою і, можливо, найважливішою. Це сталося в доісторичній давньоанглійській мові та перетворило усі наголошені голосні заднього ряду на старовинній англійській мові (тобто а, о та у) стають передніми, коли *[i]* або *[j]* стоять у наступному складі. Інші чудові зміни голосних (деякі з них як наслідок i-umlaut) з германської на староанглійську включають: PGmc, що породило три різні голосні в староанглійській мові: PGmc (від оригінального PIE ə) було передано на *[æ]* у староанглійській мові (fæder «батько») як наслідок i-umlaut. Ця зміна відома як «first facade», а також «Anglo-Frisian lighting», оскільки вона також присутня у фризській мові [57, с. 150]. PGmc а (від оригінального PIE) залишився таким самим, коли слідував носовий звук, як у mann 'людина' (*[a]*). PGmc (від оригінального PIE о) став ea *[æə]* у староанглійській мові, як eahta «вісімка». PGmc е залишився незмінним у певних словах, таких як etan «їсти» (*[ɛ]*), але також став дифтонгом (*[ɛə]* eorðe «земля») внаслідок іншого типу мутації, зворотного умлауту, через який короткі передні голосні дифтонгують. PGmc и залишився *[ʊ]* у деяких словах (наприклад, *hund* 'собака'), але також породив новий звук *[y]*, як наслідок і-мутації (наприклад, *hup* 'стегно') [48, с. 168]. PGmc і не зазнало жодних змін в ОЕ, так само як і довгі голосні Gmc (за винятком ū, який у деяких випадках залишився ū, але також перетворився на ū *[y:]* через і- мутацію, як у *fȳr* 'вогонь'): PGmc ī > OE ī *[i:]* (*swīn* 'свиня'). PGmc ē > OE ē *[e:]* (*hēr* 'тут') PGmc æ > OE *[æ:]* (*dǣd* 'вчинок'). PGmc ȝ (від оригінального PIE ā) > OE ȝ *[o:]* (*mōdor*). PGmc *ō > OE ȝ *[o:]* (*fōt* 'нога'). З іншого боку, зміни щодо німецьких

дифтонгів включають: PGmc *ai > OE ā [a:] (*ān* 'один'). PGmc *eu > OE ēo [e:ə] (*cēosan* 'вибирати'). PGmc *au > OE ēa [æ:ə] (*ēacan* 'to eke') PGmc *au (від оригінального PIE *ou) > OE ē [e:] (*rēad* 'червоний').

Другий етап в історії англійської мови називається середньоанглійською (ME), який почався з прибуттям армії нормандських, бретонських і французьких солдатів до британських берегів у 1066 році нашої ери і закінчився приблизно в 16 столітті. Ця подія, яка поклала початок новому розділу в історії англійської мови, називається «Нормандським завоюванням» і вважається однією з найважливіших подій в історії Британії, починаючи з появи Норман (французький діалект) як мова еліт, витіснив давньоанглійську, спричинивши кілька змін у новій «англо-нормандській» мові [55, с. 321]. Однак, як уже пояснювалося, мови зазнають як зовнішніх (як у цьому випадку) [75, с. 95], так і внутрішніх змін, і деякі зміни, виявлені в цей період часу, ймовірно, виникли б, навіть якби нормандське завоювання ніколи не відбулося. Майже всі голосні стародавньої мови зазнали як якісних, так і кількісних змін. З одного боку, першою виявленою зміною якості є неокруглення [y] і [y:] до [ɪ] і [i:] відповідно (напр.: *hill* [hyll] > [hɪl] 'пагорб'; *mice* [my:s] > [mi:s] 'миші'). Вважається, що ця зміна відбулася з початку до середини XII століття на півночі та заході Британії, але не на південному заході, у Західному Мідлендсі та Центральному Мідлендсі, де залишилися округлі звуки. Однак у кентському діалекті натомість з'явилися звуки [e] і [e:] [76, с. 145].

Через наступну зміну, що називається злиттям æ/ɑ, OE [æ] і [ɑ] об'єдналися в [ɑ] приблизно в 11 столітті в таких словах, як *back bæc* ('назад') або *sack sacc* ('мішок'): [bæk] > [bak]; [sak:] > [sak]. Підвищення OE [æ:] і [ɑ:] до [ɛ:] і [ɔ:], відповідно, відбулося десь між 11-м і 12-м століттями, як у: *clear* ['klæ:ne] > ['kle:nə] 'чистий', і *home* [ha:m] > [hɔ:m] 'дім'. Також зустрічається згладжування дифтонгів стародавнього мовлення, де кінцевий schwa був втрачений у таких словах, як: [eə] > [ɛ] *heart* ['hɛartɛ] > ['hɛrtə] 'серце' [e:ə] > [e:] *knee* [kne:ə] > [kne:] 'коліно' [æə]

> [æ], який пізніше збільшився до [a] *fall* [fæɫ:] > [fæl:] > [fal] 'осінь' [æ:ə] > [æ:], який пізніше збільшився до [ɛ:] *leaf* [læ:əf] > [læ:f] > [lɛ:f] 'листок'. Більше того, якісні зміни торкнулися й ненаголошених голосних у оригіналі. Звуки [ɛ], [a], [ɔ] і [ʊ] послаблені до schwa [ə] у ненаголошених позиціях, як у: *frog* ['frɔg:a] > ['frɔgə] 'жаба', *clear* ['klæ:nɛ] > ['klɛ:nə] 'чистий'. Нові дифтонги виникли в середньоанглійській мові до 1250 року в результаті кількох вокалізацій (тобто приголосний замінюється голосним) і розривів (тобто вставки нового звуку) у середовищах: [j] > [ɪ] / FV *day* [dæj] > [daɪ] > [dæɪ] 'день' ø → [ɪ] / FV [ç], *eight* ['æçta] > ['æçtə] > ['aɪçtə] > ['æɪçtə] 'вісім', [y] > [ʊ] *brought* ['brɔxtɛ] > ['brɔxtə] 'принесений'.

Крім того, дифтонги [ɔɪ] і [ʊɪ] (написані <oi> і <ou>) також були введені в систему голосних ME, запозичені з французької мови (напр., «радість»). З іншого боку, зміни кількості, що впливають на голосні OE, включають: і) Подовження перед кластером: голосні були подовжені перед послідовністю приголосних, особливо перед <mb>, <nd> і <ld> (напр., *ground* [grʊnd] > [gru:nd] 'земля'). Подовження відкритого складу: голосні були подовжені у відкритих складах (напр., ['nata] > ['na:tə] 'ім'я'). Передкластерне скорочення: голосні були скорочені в закритих складах перед двома або більше приголосними (окрім <mb>, <nd> і <ld>), як у ['ke:ptɛ] > ['kɛptə] 'збережено' [29, с. 76]. Скорочення ненаголошених складів: голосні були скорочені в ненаголошених складах (наприклад, [u:s] > [ʊs] 'us'). Трискладове скорочення: голосні були скорочені в складі, за яким йшли два ненаголошені склади (напр., [su:ðɛrne] > [sʊðɛrnə] 'південний').

Наступний етап в історії англійської мови називається ранньою новою англійською мовою (1500-1800). Це збігається з періодом Відродження та династіями Тюдорів і Стюартів. Рання сучасна англійська (eModE) також була періодом стандартизації через «потребу центрального уряду в регулярних

процедурах, за допомогою яких він міг би вести свій бізнес, вести записи та спілкуватися з громадянами країни».

На цьому етапі англійські голосні зазнали кількох внутрішніх змін. Найбільш примітним є так званий Великий зсув голосних (GVS), «серія важливих змін у якості», завдяки якій усі довгі голосні ME піднялися на одне місце в таблиці голосних, зробивши ті, що були у верхній частині (тобто *[i:]* і *[u:]*) стають дифтонгами (*[ai]* і *[au]* відповідно). Ця зміна, яка почалася приблизно в 15 столітті і завершилася в 17 столітті, узагальнена такою схемою: Інші зміни, що стосуються голосних eModE після великого зміщення голосних, включають: (17 століття) злиття *[i:]* і *[e:]* об'єдналися в *[i:]*, тому слова на зразок «зустрітися» *meet* *[mi:t]* і 'м'ясо' *meat* *[me:t]* обидва вимовлялися як *[mi:t]* після злиття. Довге серединне злиття *[æ]* і *[ɛ:]* разом перетворилися на *[ɛ:]*, а *[ɔ]* і *[o:]* разом перетворилися на *[o:]*, як у: *rain* *[ræɪn]* 'біль' і *pane* *[pɛ:n]*, який став *[pɛ:n]*; і *toe* *[to:]* і *tow* *[tɔu]*, який став *[to:]* 'великий палець на нозі'. Розкол стопи, *[ʊ]* розпадається на *[ʊ]* (який пізніше знизився до *[ʌ]*) і *[u:]*: ME *foot* *[fʊt]* 'стопа' стала *[fʊt]*, відповідно, як зараз. Крім того, деякі слова, такі як *good* *[ɡʊd]* 'добрий' або *foot* *[fʊt]* 'стопа', які вимовлялися з *[o:]*, а пізніше з *[u:]* після GVS, також приєдналися до цього розділення (після подальшого скорочення) [50, с. 89]. Однак, ця зміна не відбулася на півночі Англії. Злиття стопи *[ɪ]* *[ɛ]* *[ʊ]* перетворюється на schwa перед звуком *[r]*, після якого йде кінцевий приголосний, як у *bird* *[bɪrd]* > *[bəd]* 'птах'. Ця зміна не відбулася в Ірландії та Шотландії, де обидві мають ротичний наголос (тобто <r> вимовляється в будь-якому середовищі). Подовження перед R: будь-який голосний стає довгим перед звуком *[r]*, після якого йде кінцевий приголосний. Ця зміна відбулася одразу після злиття NURSE, тож слово «птах» більше не вимовлятиметься *[bəd]*, а буде вимовлятися як *[bæ:rd]*, а пізніше *[bɜ:rd]* (через пізнішу зміну якості). Передфрикативне подовження (17 століття) Низькі короткі голосні (тобто *[æ]* і *[ʌ]*) стають задовго до глухого фрикативного (*/f, θ, s/*), як у *bath* та *cloth*: *[bæθ]*

'ванна' > [bæ:θ] 'тканина'; [klvθ] > [kln:θ]. Ця зміна згодом викликала інші класи змін у Британському стандарті: голосні [æ:] і [v:], отримані в результаті передфрикативного подовження, пізніше зазнали підкладки та підвищення відповідно до [a:] і [ɔ:], як у *pass* [pæ:s] > [pa:s] 'обігнати' і *loss* [lv:s] > [lɔ:s] 'втрата'. Розкол [æ] поділяється на [æ] і [a:], як у *trap* перед вибуховим словом, і *bath*: [træp] [ba:θ] 'пастка', 'ванна'. Наступний розкол [v] поділяється на [v] перед вибуховим і [ɔ:] перед глухим фрикативом, як у *lot* і *cloth*: [lvɪt] [klɔ:θ] 'виграш', 'тканина' [33, с. 103].

Монофтонгування. Дифтонги [av] і [ɔv] злилися в [ɔv], а потім монофтонгувалися в [ɔ:] перед послідовністю [xt]: *daughter* ['daʊxtər] > ['dɔʊxtər] > ['dɔ:xtər] 'дочка' і *thought* [θɔʊxt] > [θɔ:xt] 'думка'.

Сучасна англійська (ModE) — це назва англійської мови, якою розмовляють зараз, яка почалася у 18 столітті. Як було зазначено на початку цієї статті, я візьму за орієнтир звуки наголосу RP, враховуючи широкий діапазон різновидів і наголосів англійської мови, які існують сьогодні. На цьому етапі все ще можна знайти кілька змін, що впливають на голосні, наприклад: [ɛ:] підвищено до [e:]: *deez* [dɛ:z] > [de:z] 'заціпеніти'. Довгий середній дифтонг [e:] і [o:] перетворилися на [ei] і [ou] відповідно, як у *toe* [to:] 'палець ноги' > [tou]. Вставка schwa [ə] між довгим високим голосним (тобто [i:] [e:] [o:] [u:]) або дифтонгами [ai] [au] та <r>: *beer* [bi:r] > [bi:ər] 'пиво'. Голосний стає коротким і слабким (тобто [ʊ] [ɪ] [ɛ] [ɔ]) перед шва [ə]: *beer* ['bi:ər] > [bɪər] 'пиво'. Злиття [ɔə] і [ɔ:] об'єдналися в [ɔ:] у таких словах, як 'сила' (раніше вимовлялося як *force* [fɔərs]) і 'північ' (раніше вимовлялося як *north* [nɔ:rθ]). Просунутий [ou] перетворився на [əʊ] в британській англійській: *toe* [tou] > [təʊ] 'палець ноги' [25, с. 202]. Система голосних сучасної англійської мови (RP) виглядає наступним чином:

Короткі голосні: [ə] [æ] [ʌ] [e] [ɪ] [ʊ] [v]

Довгі голосні: [a:] [ɜ:] [i:] [ɔ:] [u:]

Дифтонги: [eɪ] [aɪ] [ɔɪ] [əʊ] [aʊ] [ɪə] [ɛə] [75, с. 16] [ʊə]

3.2 Розвиток фонології німецької мови

Давньоверхньонімецька — це назва, дана найдавнішій формі нинішньої німецької мови, яка охоплює період приблизно з 700 до 1050 рр. нашої ери, і в ній зберігаються найдавніші тексти, написані «мовами, що є прямими предками сучасних німецьких діалектів». Як пояснювалося раніше, верхньонімецька — це термін, який позначають ті німецькі діалекти, які зазнали верхньо німецької звукової зміни. Це також відноситься до гірських регіонів південної Німеччини, що є лінією поділу «від Маастрихта в Нідерландах через Німеччину на південь до Берліна» [27, с. 246]. Найважливішою зміною голосного від германської до давньоверхньонімецької є умлаут (або мутація), яка є «зміною якості голосного в результаті його асиміляції з сусіднім звуком» [11, с. 191]. У німецькій мові можна ідентифікувати три різні типи мутацій: u-umlaut підвищення /e/ до /i/ перед /u/, як: *help* > Althochdeutsch *hilf* 'допомагати'). Складові приголосні замінюють у складі голосний і самостійно утворюють склади. Найвидатніший тип мутації, так званий i-umlaut, який вплинув на всі північно- та західногерманські мови, — це «асиміляційний ефект і або j на попередні голосні». Також можна виділити різні типи i-umlaut. Основний умляут а > е (перед і або j), як у: <*Gast* - *Gäste*> ('гість – гості'). Ця зміна присутня в усіх західногерманських мовах. Блокування, коли основний умлаут не виконується, коли h (/x/) r і l йдуть за приголосним, як у: <*macht* – *machte*> ('потужність – повноваження'), <*stark* - *stärker*> 'сильний – міцніший'). Варто зазначити, що деякі діалекти німецької мови не зазнали цієї зміни, як-от франконська мова, в якій ми знаходимо <*mecht*> замість <*macht*>. «Вторинний» умляут ā > æ перед і або j, як у: *Käse* <*käse*> 'сир'. Ця зміна відбулася не в усіх західногерманських мовах, як це відображено в західній нідерландській (<*kaas*> для 'сиру'). Загальний умлаут усіх задніх голосних, включаючи довгі та короткі u та o та блокуючі середовища перед і або j, як у: *skōni* > *schön*, *stucki* >

stück 'шматок'. Зниження ē до ā в усіх західногерманських мовах, що призводить до появи нового е, ä. Цей новий голосний, який був трохи вище в таблиці голосних (будучи ближчим до звуку [i]), пізніше перетворився на ia, новий дифтонг в як у <hier> ('тут'). Часткова асиміляція в дифтонгах, через яку початковий елемент дифтонгу піднімається і стає ближчим до другого елемента, що сталося в таких словах, як: *augo* > *auge* ('око'). Умовна монофтонгізація перед: r, h, w, стає ē у таких словах, як <mēr – meist> (*mehr* – *meist* у сучасній німецькій мові, 'більше – найбільше'). Альвеолярні звуки t, d, s, z, n, стають ð у таких словах, як <ohr> 'вухо' (<auso> готською мовою, де умовної монофтонгізації не відбулося). Звук <ie> злився: *biotan* > *bieten* 'укушений у сучасній німецькій мові'. Однак, якщо наступний голосний буде високим, <iu> замість нього підніметься: *liogan* > *liugu* (*liegen* у сучасній німецькій мові означає 'брехня') [39, с. 160].

Середньовісньонімецька (MHG) відповідає другому етапу в історії німецької мови (1050-1350 рр. н. е.) зазнала наступних змін голосних: Перша зміна голосних називається Vocal Reduktion im Auslaut, що означає «зменшення голосних у кінцевій позиції». Завдяки цьому процесу «ненаголошені короткі голосні зазвичай зводяться до schwa [ə] (записується як <e>) у другому складі двоскладових слів». Це означає, що «багато морфологічних відмінностей було втрачено в іменній та дієслівній парадигмах», як-от: OHG Tag [38, с. 60] > MHG tage [38, с. 60], де кінцева голосна <e>, як передбачається, вимовляється як schwa [ə], через послаблення [38, с. 92]. Ненаголошені початкові склади, такі як bi- або ga- також зазнали цієї зміни. Довгі старші голосні [i:] [u:] і [y:] (пишуться як <î, û, iu>) усі пройшли через процес дифтонгізації, у результаті чого виникли [ai], [au] і [ɔi], як у сучасних *Zeit* [tsait] 'час', *Haus* [haus] 'будинок' і *heute* ['hɔitə] 'сьогодні', які спочатку вимовлялися як [tsi:t] (zît) 'час', [hu:s] (hûs) 'будинок' і [hy:tə] (hiute) 'сьогодні', відповідно, в OHG. Цей процес охопив спочатку Східну Франконію на півночі (13 ст.), а потім алеманську на півдні (16 ст.). На півночі та південному заході німецькомовних

територій, де цього процесу не відбулося, проте збереглася стара вимова [hu:s]. Інша зміна, пов'язана з дифтонгами, призвела до того, що дифтонги OHG <eo, io, eu, ia, ea, ie> стали <ie>, вимовляючись як [iə], як у *biotān* > *bieten* 'пропонувати' або *hiar* > *hier* 'тут'. Як процес, зворотний до дифтонгізації, дифтонги *ie, üe* та *uo* зазнали монофтонгізації в 11 столітті, ставши сучасними довгими високими голосними [i:] [y:] та [u:] (пишуться <i, iu, u> відповідно), як у: *grüen* [gryən] 'зелений', *bruoder* [bruodər] 'брат' > *grün* [gry:n] 'зелений', *Bruder* [bru:dər] 'брат'. Ця зміна, однак, присутня не в усіх діалектах німецької мови (наприклад, баварському, алеманському та нижньонімецькому) [75, с. 193].

Рання нововірхньонімецька (ENHG) — це назва німецької мови, якою розмовляли між 1350 і 1650 роками нашої ери. Це час, коли потроху починає виникати своєрідна стандартна німецька мова (хоча ще не повністю стандартизована), яка спирається на центральну німецьку мову, де відбулася більшість змін. Однією з найхарактерніших змін голосних цього періоду є подовження відкритого складу, процес, завдяки якому, короткі голосні у відкритих складах зазвичай подовжувалися. В ENHG відкриті склади з короткими голосними подовжуються в таких словах, як *sagen*, *leben* або *haben*, які зараз транскрибуються як: ['za:gən] 'сказати', ['le:bən] 'жити' та ['ha:bən] 'мати', але були спочатку вимовляються з коротким голосним. На відміну від подовження відкритого складу, голосні також скорочуються після так званого скорочення закритого складу [74, с. 207].

Скорочення особливо поширене, коли склад закінчується групою (тобто більш ніж одним приголосним), як у MHG *lieht* [liəçt] > (E)NHG *Licht* [liçt] 'світло'. Знову ж таки, ця зміна присутня не в усіх діалектах німецької мови (наприклад, у баварській та алеманській), особливо в східній центральній частині. Апокопа та синкопа також є поширеними змінами на цьому етапі в історії німецької мови. Перше стосується втрати кінцевих ненаголошених голосних, як у MHG *herze* ['hertsə] > ENHG *herz* ['herts] 'серце'; тоді як останнє означає, що ненаголошені

голосні у слові вилучаються, як у MHG *schrībest* [ˈfʁaɪbəst] > NHG *schreibst* [ʃraɪpst] '(ти) пишеш'. Наступна зміна називається зниженням високих голосних, іншим діалектним процесом, особливо присутнім у центральних діалектах німецької мови, після якого і, у та ü [y] перетворилися на е, о та ø [ø] відповідно: MHG *sunne* [ˈzʊnə] > (E)NHG *Sonne* [ˈzɔnə] 'сонце' MHG *müēn* [ˈmygən] > (E)NHG *mögen* [ˈmø:gən] 'бажати' Ще один важливий процес, який сьогодні не зустрічається в сучасній стандартній мові, — це неокруглення округлених передніх голосних, тому такі слова, як *schön* [ʃø:n] 'гарний' і *grün* [gry:n] 'зелений' почали вимовлятися як [ʃe:n] і [gri:n]. Сьогодні це не лише відмінна риса регіональних сортів, таких як баварський, але також є загальною характеристикою розмовних регіональних сортів німецької мови (regionale Umgangssprachen) [8, с. 116]. Проте північні та південно-західні, разом із центральнونیмецькими сортами, не зазнали цього процесу неокруглення. Нарешті, протилежним процесом до згаданого вище є так зване «вторинне округлення», яке присутнє лише в деяких центральних і південних діалектах. Завдяки цьому процесу деякі оригінальні неокруглені голосні переднього ряду стають округленими, особливо навколо губних (m, p, b, f, v) і рідин (l, r), наприклад: OHG *helle* > *Hölle* 'пекло', OHG *zwelef* > *zwölf* 'дванадцять', або OHG *sweren* > *schwören* 'клястися'.

Нова верхньонімецька мова (NHG) — останній етап в історії німецької мови. Незважаючи на те, що це вважається стандартною німецькою мовою, якою розмовляють сьогодні, у поточній вимові все ще можливі деякі зміни. Однією з найпримітніших є вимова [ɪ], який молодші носії німецької мови часто вимовляють як [y] із заокругленим переднім кутом у таких словах, як *nicht* ('ні'), що вимовляється як [nyçt] (або навіть [nyft], залежно від регіону) замість стандартного [niht] [13, с. 27]. Незважаючи на всі гіпотетичні поточні звукові зміни в мові, такі як щойно пояснені, вважається, що система голосних нинішньої стандартної німецької мови, яка також називається Hochdeutsch, складається з таких звуків:

Короткі голосні: [a] [ɐ] [e] [ɛ] [ə] [i] [ɪ] [o] [ɔ] [ø] [œ] [u] [ʊ] [y] [ʏ] [15, с. 142]

Довгі голосні: [a:] [ɛ:] [e:] [o:] [ø:] [i:] [y:] [u:] [15, с. 142]

Дифтонги: [iɛ] [ia] [io] [uɛ] [ua] [ai] [au] [ɔi] [15, с. 142]

Окрім цих, у німецькій мові також є деякі назалізовані голосні в словах, запозичених із французької мови, наприклад *Restaurant* [ʁesto'ʀɑ:] 'ресторан', *Parfum* [par'fœ:] 'парфум', *Fasson* [fa'sõ] 'стиль' або *Teint* [tɛ] 'колір обличчя'[58, с. 17]. Вони присутні не в усіх словниках вимови, оскільки вони не вважають їх частиною системи голосних німецької мови. Інші, такі як Duden, однак, перераховують назалізовані голосні фонemi через те, що більшість носіїв німецької мови включатимуть їх у своє мовлення.

3.2.1 Порівняльний аналіз зміни голосних: англійської та німецької мов

І-умлаут — це одна з особливостей зміни голосних у німецькій та англійській мовах, яку слід висвітлити в першу чергу. Як уже пояснювалося, і-umlaut (також званий і-мутацією) є типом мутації, яка вплинула на всі північно- та західногерманські мови, за допомогою якої перед голосними заднього ряду ставиться [i] або [j] через асиміляцію. це, однак, не знайдено в той самий період часу, оскільки і-мутація відбулася в доісторичній давньоанглійській мові (перший етап в історії англійської мови), тоді як німецька мова зазнала її на більш пізньому етапі, у середньовісній німецькій (другий етап в історії німецької). Наприклад, PGmc *kukinō* — *kukinōniz* 'кухня — кухні' дало *chuhhina* в OHG та *suscene* в OE. Як видно, *u* в *kukinō* залишилося *u* у давньовісній німецькій мові, тоді як у давньоанглійській ([*'kʊfene*]) воно вже було передане в передній частині [33, с. 23]. У німецькій мові не спостерігалось змін до періоду MHG, де *chuhhina* нарешті перетворюється на *küche* [*'kʏçə*] 'кухня', як у сучасній німецькій мові.

Аблаут (від нім. *Abstufung der Laute*) — морфологічне явище присутнє як німецькою, так і англійською, що також слід виділити, оскільки це впливає також на фонологію. Це тип чергування основних голосних, що вказує на зміну в

граматична функція. Ablaut в англійській та німецькій мовах чудово видно у формуванні т. зв «сильні» дієслова, відмінна риса германських мов, за допомогою яких деякі дієслова змінюють основний голосний, утворюючи минулий час, як у: PGmc *sehwo* - *sahw* > OHG *sihu* – *sah* > поточний *ich sehe* – *ich sah* > д.-анг. *sēo* – *seah* > поточне 'я бачу – я бачив'.

Інший тип дієслів у германській мові, «слабкі» дієслова, утворюють минулий час шляхом додавання а зубний суфікс, як в англійській *I say* – 'я кажу', а в німецькій *ich sage* – *ich sagte*, 'я кажу – я сказав'. Третя зміна голосних, на яку слід звернути увагу, стосується дифтонгів. Через це процес, англійські та німецькі [i:] та [u:] дифтонговані до [ai] та [au] відповідно, так що такі слова, як *hūsan* 'будинок' і *bītan* 'кусати' в PGmc перетворилися на: д.-анг. *bītan* > сучасне англійське *bite* [baɪt] *hūs* > сучасний англійський 'будинок' [haʊs].

З одного боку, англійська мова зазнала цієї зміни через так званий великий зсув голосних (GVS), який, як пояснювалося раніше, був зсувом усіх довгих голосних [10, с. 31]. Вони змінили свою вимову та змістилися вгору в таблиці голосних, завдяки чому ті, що знаходяться у верхній її частині (тобто [i:] і [u:]), стали дифтонгами в ранній період сучасної англійської мови (з 15 століття і далі). З іншого боку, німецька мова пройшла подібний процес дифтонгізації протягом періодів MHG та ENHG. Тим не менш, не всі слова пройшли цей процес, як англійське «light» і німецьке Licht. MHG *lieht* [liæçt] 'світло', скорочено завдяки скороченню закритих складів (CSS), утворюючи ENHG і поточну німецьку *Licht* [liçt]. У той час як OE *lēoht* [le:æxt] перетворився на ME [li:xt] через палатальний умлаут і, нарешті, дифтонгувався в eModE після GVS, утворивши сучасний *light* [laɪt] 'світло'. Однак варто також згадати, що англійська дійсно пройшла процес, подібний до того, що знайдено в MHG: передкластерне скорочення, яке відбулося в середньоанглійській (наприклад, *kept* ['ke:ptɛ] > ['keptə] 'зберіг') [15, с.26].

Подовження відкритого складу — ще один процес, присутній в обох мовах, за допомогою якого голосні подовжувалися у відкритих складах, як впливає з назви. Знову ж таки, ця зміна не відбулася в німецькій та англійській мовах одночасно, оскільки ME зазнала її, тоді як цей тип подовження голосних стався в період ENHG. Такі слова, як 'ім'я' англійською (OE [ˈnɑmɑ] > ME [ˈnɑ:mə]) і 'ім'я' німецькою (OHG [ˈnamɔ:] > (E)NHG [ˈnɑ:mə]) є гарними прикладами цієї зміни.

Vokalreduktion im Auslaut («зменшення голосних у кінцевій позиції») спочатку в MHG пізніше в ENHG є процесами, подібними до тих, що зустрічаються в англійській мові: так зване послаблення кінцевих ненаголошених голосних і подальша втрата ненаголошених кінцевих schwa в Середньоанглійській, що можна побачити в еволюції слів, таких як 'серце': MHG *herze* [ˈhertsə] > ENHG [ˈherts] OE *heorte* [ˈhearte] > ME [ˈhertə] > [ˈhert] 'серце'. Той факт, що багато фонологічних явищ зустрічаються в обох мовах у різні періоди історії, показує можливу притаманну закономірність змін для германських мов. Багато західногерманських діалектів (і навіть деякі скандинавські мови) демонструють подібні моделі. Наприклад, «більшість змін із короткими голосними включають зниження, тоді як майже всі довгі монофтонги підвищуються» [32, с. 214].

3.3.2 Зіставний аналіз фонем у зв'язному мовленні англійської та німецької мов

В англійській та німецькій мовах спостерігаються явища лабіалізації, дзвінкості – глухості, тривалості звучання та наявності африкатів у системах приголосних звуків, а також явища лабіалізованості – нелабіалізованості в системах голосних звуків. Звернемо увагу на випадки однакового в системах приголосних звуків української, англійської та німецької мов і насамперед таку характеристику приголосних звуків, як лабіалізація.

Лабіалізація – (від лат. *labia* – губа) – заокруглення випнутих уперед губ (під час вимови деяких звуків). Вона досягається шляхом висунення губ уперед і їх

зближення [33, с. 29]. Лабіалізація приголосних у німецькій мові є більш помітною, ніж в українській, бо виникає вона внаслідок впливу більшої лабіалізації німецьких довгих голосних [7, с. 44]. Наприклад: *gut* [gu:t] 'добре', *Sohn* [zo:n] 'син'. Тільки один приголосний німецької мови [ʃ] завжди лабіалізований. Наприклад: *springen* [ʃpringen] 'стрибати'. Лабіалізація в англійській мові [7, с. 45] відбувається тільки із приголосним [w], але подібно до української мови проявляється під час впливу лабіалізованого голосного [u]. Наприклад: *winner* [ˈwɪnə] 'переможець', *bull* [bul] 'бик'.

Порівняння системи приголосних у протиставленні за дзвінкістю – глухістю. Дзвінки творяться із шуму і голосу, при їх артикуляції голосові зв'язки напружені і дрижать. Приголосні англійської мови також поділяють на дзвінки: [b], [d], [g], [m], [n], [ŋ], [v], [z], [ʒ], [dʒ], [ð], [r], [j], [w], [l] та глухі: [p], [t], [k], [f], [θ], [s], [ʃ], [h], [tʃ]. Дзвінки приголосні німецької мови: [b], [d], [g], [v], [z], [j], [6, с. 51] [m], [n], [ŋ], [l], [r] і глухі: [p], [t], [k], [pf], [ts], [tʃ], [tʰ], [s], [ʃ], [ç], [x], [h]. Приголосні англійської та німецької мов характеризують також за тривалістю звучання. Вивчення відносної тривалості звучання звуків дає змогу зіставити окремі групи приголосних. У німецькій мові найбільшу тривалість мають афrikати [pf], [ts], [tʃ] (*Kopf* 'голова', *Rutschen* 'ковзати'), а найменшу – зімкнені [b], [d], [g] (*Bann* 'заклинання', *Dunkel* 'темний', *Gegend* 'площа') [10, с. 199]. В англійській мові найбільш тривалі – це афrikати [tʃ], [dʒ] (*choice* 'вибір', *edge* 'кут'). Після афrikат найдовшими приголосними звуками німецької мови є щілинні глухі [ʃ], [ç], [x], [s], англійської мови – [ʃ], [z].

Спільним для мовних систем є також наявність афrikатів. Афrikати – це складні звуки, що утворюються поєднанням двох звукових елементів [6, с. 51]. В німецькій мові є афrikат [ts] (*Zug* 'потяг'). В англійській мові є афrikат [dʒ] (*joy* 'радість'). Спільним афrikатом для трьох мов є глухий [tʃ] – [tʃ] (*champion* 'чемпіон' – *Kutscher*

'кучер').

Розглянемо випадки подібностей в системах голосних звуків англійської та німецької мов. В англійській та німецькій мовах голосні звуки характеризують за лабіалізованістю – нелабіалізованістю. У німецькій мові голосні переднього ряду [y:] та [o:] є найбільш лабіалізовані. Найменше розкриття губ спостерігається при вимові голосних заднього ряду [u:] [7, с. 24], та [o:]. Лабіалізація коротких голосних [v], [ɔ], [ʊ] та [œ] менша за лабіалізацію довгих. Нелабіалізовані голосні: [i:], [i], [e:], [ɛ:], [ɛ], [ə], [a:], [a] [7, с. 24].

В англійській мові лабіалізовані звуки – це [ɔ:] та [u:]. Лабіалізація може бути широкою або вузькою: [ɔ:] вимовляється із середньою між широкою та вузькою лабіалізацією; [u:] вимовляються з вузькою лабіалізацією. Короткі звуки [ɔ] та [u] є ледь лабіалізованими. Решта голосних англійської мови – нелабіалізовані [7, с. 29].

Англійській та німецькій мовам притаманна аспірація. Аспірація (лат. *aspiratio* – “видихування”) – акустичний ефект, що утворюється при різній силі видихування повітря під час вимови [7, с. 29] звука. Це шум видихуваного повітря при швидкому подоланні перепони [43, с. 98]. Аспірація відбувається при вимові глухих зімкнених [p], [t], [k] англійської та німецької мов. Наприклад: англ. *pepper* 'перець', *time* 'час', *look* 'погляд'; нім. *Pilz* 'гриб', *Tempel* 'каплиця', *Kante* 'край'.

При артикуляції англійських та німецьких приголосних мускульне напруження та сила повітряного потоку більші, ніж в українській мові. При цьому глухі приголосні є більш напруженими, ніж дзвінки [28, с. 401].

В англійській та німецькій мовах є задньоязиковий зімкнений носовий сонант [ŋ]. Він являється одним із найважчих при засвоєнні звуків. [ŋ] – один із найкоротших приголосних звуків німецької та англійської мов. У вимові бере участь задня спинка язика, а м'яке піднебіння опускається [3, с. 62]. Напр: англ. *sing* [siŋ] 'співати', *long* [lɒŋ] 'довгий'; нім. *Achtung* [ˈahtʊŋ] 'увага'. В англійській та німецькій мовах відсутнє подовження приголосних звуків. Подвійне написання

приголосних вимовляється як один звук. Напр: англ. *button* [*ˈbʌtn*] 'кнопка', *egg* [*eg*] 'яйце', *beginner* [*biˈɡɪnə*] 'початківець'; нім. *Anna* [*anaː*] 'Анна', *Sonne* [*ˈzɔnə*] 'сонце'.

Розглянемо випадки частково подібного в системах голосних звуків англійської та німецької мов. Голосні звуки в англійській та німецькій мовах характеризують за довготою – короткістю звучання. В англійській мові довгі голосні звуки – це [i:], [a:], [ɔ:], [u:], [ə:], а короткі – [ɪ], [e], [æ], [ʊ], [33, с. 19] [Λ].

У німецькій мові довгі і короткі голосні звуки утворюють пари: [i:-i], [y:-y], [e:-ε], [ø:-œ], [u:-v], [o:-ɔ], [a:-a].

В англійській та німецькій мовах є носові голосні. В англійській мові [33, с. 19] носовий голосний звук твориться в тому випадку, коли у слові йому передують або йдуть слідом за ним приголосні сонанти [m], [n], [ŋ]. Отже, сонанти назалізують голосні. Носові голосні також помітно подовжуються під впливом сонантів [28, с. 241]. Назалізація в точних лінгвістичних записах позначається знаком [~] : *song* [*sɔ̃ŋ*] 'пісня', *him* [*hɪ̃m*] 'йому', *not* [*nɔ̃t*] 'ні'. Носові голосні німецької мови – це [ã], [ɛ̃], [õ], [œ̃].

У німецькій мові існує тенденція вимовляти запозичені звуки так, як вони вимовляються в мові-джерелі. Разом з французькими словами було перенесено і носові голосні. На сучасному етапі розвитку мови співіснують два способи артикуляції: на французький лад і наближений до німецьких вимовних звичок. Наприклад: *Restaurant* [*rɛstoˈrɑ̃* / *rɛstoˈraŋ*] 'ресторан', *Cousin* [*kuˈzɛ* / *kuˈzɛŋ*] 'кузин', *Fasson* [*faˈsɔ̃* / *faˈsɔŋ*] 'стиль'.

Як в англійській так і в німецькій мовах є дифтонги. Як відомо, дифтонг – це тісне сполучення двох голосних в одному складі. Англійські дифтонги характеризуються наголосом на першому голосному (ядрі), а другий елемент – ненаголошений. В англійських дифтонгах спостерігаються такі тенденції:

1) Перший елемент подовжується;

2) Другий елемент скорочується і має тенденцію до нейтралізації (наближається до фонем) [ə];

3) Дифтонги переходять в монофтонги (монофтонгуються). Англійські дифтонги: [eɪ], [aɪ], [oi], [au], [əu], [iə], [εə], [uə], [ɔə]. Німецькі дифтонги відзначаються більшою силою і тривалістю першого компонента. Німецькі дифтонги: ai, ei, ey, ay [ae] (Mais, vorbei, Heyne, Mayer), äu, eu, oi, oy [ɔə] (Bäume, Mäuse, neun, Deutsch, Boykott, Broiler), au, ou, ow [ao] (Mausер, Maus, Tower, Pound) [33, с. 39].

Отже, такі особливості у системах приголосних звуків англійської та німецької мов, як аспірація, мускульне напруження мовленнєвого апарату, наявність задньоязикового зімкненого носового сонанта [ŋ], подовження приголосних звуків, а також наявність носових голосних, дифтонгів та характеристика голосних звуків за довготою – короткістю звучання є досить подібними у англійській та німецькій мовах.

Як в українській так і у німецькій мові є звуки – вібранти. Але вони кардинально відрізняються один від одного. Вібранти німецької мови [r], [R] та вібрант української мови [p] важко зіставляти, хоч передньоязикове [r] та українське [p] схожі за артикуляційним укладом. Більшого поширення, ніж передньоязикове [r], набуло увулярне [R], якого немає в українській мові і навколо якого спостерігається велика варіативність. Можна встановити чотири основні типи: передньоязикове [r] (Rad 'велосипед'), увулярне [R] (Berg 'гора'), язичкове [r] (Rabe, Rast) і вокалізоване [ʌ] (Uhr 'годинна', ihr 'ваш', aber 'але'). Передньоязикове [r] артикулюється у німецькій мові загнутим назад кінчиком язика. Однак у німецькій мові артикуляція дещо послаблена, здебільшого спостерігається лише один слабкий “удар” [56, с. 375]. Увулярне [R] утворюється завдяки вібрації маленького язичка, а задня спинка язика підіймається до м’якого піднебіння [11, с. 97]. Увулярне [R] переважно дзвінке. При язичковому [r] між задньою спинкою язика і маленьким язичком

утворюється щілина. Вокалізоване [ʌ] утворюється внаслідок розширення щілини. Тембр [ʌ] подібний до [a] з домішкою [oe], або [ɔ] [44, с. 117].

В англійській мові приголосний звук [r] не являється вібрантом, він – передньоязиковий післяальвеолярний фрикативний сонант з незначним шумом. Цей звук дуже слабкий. Наприклад: *river* [ˈrɪvə] 'річка'. І в німецькій мові є фарингальні звуки, але вони відрізняються за місцем творення і тим, що у німецькій мові [h] – глухе. Наприклад: нім. *haben, stimmhaft*. В англійській мові фарингальних звуків немає.

Отже, особливості артикуляції вібрантів та фарингальних звуків у німецькій мові є важливими. Особливу увагу при порівнянні приголосних та голосних звуків англійської та німецької мов необхідно приділити специфічним особливостям. Специфічними є ті явища, які являються неповторними та унікальними у мові. Випадки специфічного в системах приголосних звуків англійської та німецької мов.

1. Наявність передньоязикових міжзубних апікальних плоскощілинних фрикативних звуків [θ] і [ð]

2. Губний африкат [pf]

3. Наявність сонанта [r]

4. Подовження

Таким чином, в англійській мові є передньоязикові міжзубні апікальні плоскощілинні фрикативні звуки [θ] і [ð]. [θ] – сильний довгий глухий приголосний звук, який вимовляється подібно до українського [с], але кінець язика знаходиться між верхніми і нижніми зубами [48, с. 155]. При цьому утворюється плоска щілина між верхніми різцями і поверхнею переднього краю язика. Саме через неї продувається повітря, в результаті чого твориться звук [θ]. Наприклад: *to thank* [θænk] 'дякую', *thumb* [θʌm] 'великий палець'. [ð] – слабкий і короткий дзвінкий приголосний звук, який являється парою фонемі [θ]. Наприклад: *those* [ðəʊz] 'ті', *there* [ðeə] 'там'.

У німецькій мові є губний афrikат [pf], при вимові якого губний зімкнений елемент афrikата не закінчується вибухом, як це відбувається у всіх зімкнених, а поступово переходить у щілину, що утворюється між верхньою губою і нижніми зубами. Щілинний елемент афrikата трохи довший від зімкненого. Наприклад: Dampf, Pferd.

Англійський приголосний [r] не має аналогів в німецькій мові. При вимові сонанта [r] ледь зігнутий назад кінчик язика піднімається до задньої частини альвеол, утворюючи таким чином щілину. Щілина не повинна бути настільки вузькою, щоб утворився звук [er], але і не має бути надто широкою. Кінець напруженого язика необхідно тримати нерухомим, не доторкаючись ним до альвеол. Голосові зв'язки вібрують. М'яке піднебіння підняте, а струмінь повітря проходить через щілину між кінчиком язика і післяальвеолярною частиною твердого піднебіння [45, с. 884]. Так твориться сонант [r] з незначним шумом. Положення губ залежить від наступного після [r] голосного. Наприклад, у слові *reach* [ri:tʃ] 'досягати' звук [r] вимовляється з нейтральним положенням губ; а в словах *raw* [ro:] 'сирий', *root* [ru:t] 'корінь', він вимовляється із заокругленими губами.

В англійській та німецькій мові подвоєння літер на письмі не матиме подовження в артикуляції. Проаналізуємо випадки специфічного в системах голосних звуків української, англійської та німецької мов. У німецькій мові довгота-короткість супроводжується, як правило, закритістю- відкритістю. Довгі голосні, зазвичай, закриті, і навпаки, короткі – відкриті. Це дійсно так для шести пар фонем: [i:-i], [y:-y], [e:-ε], [ø:-œ], [u:-v], [o:-ɔ]. І тільки одна пара [a:-a] не протиставляється за ознакою закритості-відкритості, бо розкриття рота при [a:-a] нестале. Буває, що при вимові [a:] рот розкривається більше, ніж при [a] і, навпаки. У німецькій мові є умлаути (umlaut), набуті від голосних a-ä ([ε]-[ε:]), o-ö ([œ]-[ø:]), u-ü ([y]-[y:]) і сполучення au-äu ([o-ø:]) вказують на зміну кореневого голосного. Голосні з Umlaut можуть також вимовлятися як короткі і довгі: *Gäste* 'гості', *Zähne* 'зуби', *öffnen*

'відкривати', *Mücke* 'комар', *schön* 'гарний', *Häuser* 'будинки'. В англійській мові дифтонги *[ei]*, *[ai]*, *[oi]*, *[au]*, *[əu]* сполучаються з нейтральною фонемою *[ə]* [52, с. 17]. У результаті відбуваються наступні сполучення голосних: *[eiə]*, *[aiə]*, *[oiə]*, *[auə]*, *[əuə]*. Наприклад: *player* *[eiə]* 'гравець', *flier* *[aiə]* 'листівка', *flour* *[auə]* 'мука', *slower* *[əuə]* 'повільніше', *employer* *[oiə]* 'роботодавець'.

Отже, на такі специфічні одиниці, як наявність передньоязикових міжзубних апікальних плоскощілинних фрикативних звуків *[θ]* і *[ð]*, наявність сонанта *[r]* та сполучення дифтонгів *[ei]*, *[ai]*, *[oi]*, *[au]*, *[əu]* з нейтральною фонемою *[ə]* в англійській мові; характеристика голосних за закритістю відкритістю, наявність губного африката *[pf]*, умляутів *ä*, *ö*, *ü*, *äu* у німецькій мові, відіграють необхідну роль у фонетичній складовій опрацьованих мов.

Отож, перспективи подальшого вивчення проблеми зіставного аналізу фонем англійської та німецької мовних систем вбачаю через здійснення зіставлення мовних одиниць на лексичному рівні.

3.3.3 Зіставний аналіз лексичних одиниць англійської та німецької мов

Як правило, велика кількість слів англійської та німецької мови носять як подібне, схоже звучання, так і кардинально відмінне. Тож, хочу проілюструвати приклади фонетичних відмінностей та подібностей одиниць англійської та німецької мови.

Таблиця 3.1

Подібні лексичні одиниці за фонетичним звучанням англійської та німецької мови

0.	Англійська	Німецька	Українська (переклад)
1.	<i>Uncle</i> [<i>ˈʌŋkl</i>]	<i>Onkel</i>	'дядько'
2.	<i>Family</i> [<i>ˈfæməli</i>]	<i>Familie</i>	'сім'я'
3.	<i>Hand</i> [<i>hænd</i>]	<i>Hand</i>	'рука'

4.	<i>TV</i> [<i>ti: 'vi:</i>]	<i>TV/Fernsehen</i> (відмінне)	'телевізор'
5.	<i>Book</i> [<i>bʊk</i>]	<i>Buch</i>	'книга'
6.	<i>Mother</i> [<i>'mʌðər</i>]	<i>Mutter</i>	'мама'
7.	<i>Article</i> [<i>'a:rtɪkl</i>]	<i>Artikel</i>	'стаття'
8.	<i>Hotel</i> [<i>hou 'tel</i>]	<i>Hotel</i>	'готель'
9.	<i>Phone</i> [<i>fəʊn</i>]	<i>Telefon/Handy</i>	'телефон'
10	<i>Crocodile</i> [<i>'krɒk.ə.daɪl</i>]	<i>Krokodil</i>	'крокодил'

Таблиця 3.2

Відмінні лексичні одиниці за фонетичним звучанням англійської та німецької мови

0.	Англійська	Німецька	Українська(переклад)
1.	<i>Pen</i> [<i>pen</i>]	<i>Kugelschreiber</i>	'ручка'
2.	<i>Butterfly</i> [<i>'bʌt.ə.flai</i>]	<i>Schmetterling</i>	'метелик'
3.	<i>Science</i> [<i>'saɪəns</i>]	<i>Naturwissenschaften</i>	'наука'
4.	<i>Imagination</i> [<i>ɪ,mædʒɪ'neɪʃn</i>]	<i>Vorstellungskraft</i>	'уява'
5.	<i>Nationality</i> [<i>ˌnæʃ.ən'æɪ.ə.ti</i>]	<i>Staatsangehörigkeit</i>	'національність'
6.	<i>Ambulance</i> [<i>'æmbjələns</i>]	<i>Krankenwagen</i>	'швидка допомога'
7.	<i>Caress</i> [<i>kə'res</i>]	<i>Liebkosung</i>	'ласка'
8.	<i>Turtle</i> [<i>'tɜ:tl̩</i>]	<i>Schildkröte</i>	'черепаха'

9.	<i>Squirrel</i> ['skwɪr.əl]	<i>Eichhörnchen</i>	'білка'
10.	<i>Union</i> ['juːniən]	<i>Zusammenschluss</i>	'об'єднання'

Наступний розгляд допоможе мені розрізнити вимову одних і тих самих марок та брендів, більшість з яких походять з Німеччини. Завдання порівняння, полягає в тому, щоби пояснити відмінність фонетичних особливостей на прикладі транскрибування одних і тих самих Всесвітньо відомих компаній двома різними мовами.

Таблиця 3.3

Аналіз фонетичних відмінностей комерційних назв англійською та німецькою мовами

0.	Англійська мова	Німецька мова	Назви підприємств
2.	['bee em double yoo']	['bee em vee']	'BMW – Bayerische Motoren Werke'
3.	['vɒlks, wægən]	['fɒlks, wægən]	'VW - Volkswagen '
4.	['sho-f(ə-)hof(ə-)r]	['sho'fəhof ə]	'Shöfferhofer'
5.	[har-i-bou /	[haribo]	'Haribo'
6.	[ni-via/	[nivə'a]	'Nivea'

Хочу звернути увагу на ще один процес який накладає свій вплив на фонетичні процеси між англійською та німецькою мовами. Цей процес носить назву Денгліш. Денгліш (нім. Denglisch) – мовне явище, сучасний німецько-англійський «суржик»,

саме слово «денгліш» складається із назв цих мов – Deutsch + Englisch. Існують також інші, менш вживані слова для цього поняття: Функціонування англіцизмів в текстах німецькомовного публіцистичного дискурсу нім. Engleutsch та нім. Germisch [33, с. 44]. Процес поширення денглішу з роками дедалі прискорюється. Численні англіцизми та цілі фрази постійно потрапляють до мови, фактично шар сучасної англійської стає частиною німецької мови. Варто зауважити, такому односторонньому запозиченню в значній мірі сприяє спорідненість мов (германська група індоєвропейської мовної сім'ї). Спілка німецької мови (нім. Verein Deutsche Sprache), намагається зменшити постійний вплив денглішу на німецьку громадськість, що вживає денгліш дедалі частіше. Незважаючи на це і німецькі рекламні плакати, написи, статті і вся сучасна німецька мова переповнені англіцизмами [32, с. 65]. До англіцизмів, що часто вживаються в німецькій мові належать як *email* 'електронна адреса', *messenger* 'додаток для повідомлень', *bag* 'сумка', *laptop* 'комп'ютер', так і фрази-кальки на кшталт «*Liebe machen*» від «*you make love*» 'любити'. Поняття «англіцизм» - доволі нейтральне й визнане мовознавцями, а «денгліш» натомість – поняття вченими не вживане та чітко не визначене. Можна навести кілька прикладів, коли англійські дієслова та іменники перейшли до денглішу: *Wie im Meeting* (англіцизм) *mit den Consultants* (англіцизм) *besprochen, wird unsere Awareness-Kampagne* (англіцизм) *dann nächstes Jahr gelauncht* (денгліш), 'як обговорювалося на зустрічі з консультантами, наступного року буде розпочато нашу інформаційну кампанію'. Речення «*Ich habe dir gestern eine E-Mail geschrieben*» 'я вчора написав тобі листа', містить англіцизм, а речення «*Ich habe dir gestern ge(e)mailt*» є прикладом денглішу.

Багато німецьких лінгвістів переконані: якщо поширення лінгвістичного гібриду під назвою «Denglisch» не зупинити, німецька мова ризикує в ньому повністю розчинитися. І це не перебільшення – населення Німеччини вже практично розучилося говорити літературною німецькою мовою, яку більшість молоді

зневажливо називають «мовою бабусь і [33, с. 59] дідусів». Споконвічно англійські слова Ці слова з'явилися у мові без змін в орфографічній структурі, тобто в написанні, але в німецькій часто вимовляються вже не по-англійськи і змінюють своє значення. Наприклад (від англ. Audit, лат.- Auditus(Anhörung), audire(an) hören)- слово, що позначає перевірку або повторну перевірку, а також оцінку тої чи іншої особи, організації, системи, процесу, проекту або продукту [48, с. 52]. Наприклад слово Ticket 'квиток') взагалі витіснило цілий ряд німецьких слів, таких як «Fahrkarte», «Flugschein», «Strafzettel».

Змішані слова складаються наполовину з англійської та наполовину з німецької мови. Наприклад: Backenshop (від нім. *Backen* – піч і англ. [46 р. 32] Shop - магазин) – пекарня. Для не фахівця в галузі філології ці вирази здаються споконвічно німецькими, але при досконалому розгляді їхньої граматичної та лексичної структури виявляються деякі протиріччя. Наприклад: *sense haben* (від англ.. *to make sense* замість *sinn haben* 'мати сенс'), *einmal mehr* (від англ.. *once more* замість *wieder einmal* 'ще раз') [46 р. 33].

Отже, запозичення позначають щось актуальне у сучасному житті суспільства. Вони досить швидко потрапляють у німецьку мову і вживаються носіями в різних видах комунікації. І більше того, ці запозичення швидко вступають в акти подальшого інноваційного процесу. В результаті виникають, наприклад: *software* [*'sɒftweə(r)*] 'програмне забезпечення комп'ютера' – *Software Entwicklung* 'розробка програмного забезпечення', *Software Spezialist* 'спеціаліст програмного забезпечення', *Software Ingenier* 'інженер програмного забезпечення', *jogging* [*'dʒɒɡ.ɪŋ*] 'біг підтюпцем' – *joggen* 'бігати підтюпцем', *der Jogger* 'бігун', *der Jogger Dress* 'сукня для бігу' [46 р. 3].

Висновки до розділу 3

Отже в даному практичному підрозділі було виконано порівняння фонетичних процесів розвитку англійської та німецької мов.

Тому, єдиний спосіб помітити зв'язок між сучасною та застарілою англійською та німецькою мовами полягає в основному через низку споріднених слів (тобто слів, які мають спільне етимологічне походження та мають схожі форми), таких як Milch та Milk «молоко». Однак ми дізнались, що раніше, а саме понад 1400 років англійська та німецька були діалектами германської (точніше західногерманської), їх батьківської мови, від якої обое походять. Після розколу обидва діалекти пішли різними шляхами, виробивши власні мовні системи. Але варто зазначити, що сучасна системи голосних у сучасній англійській та німецькій мовах доволі відрізняються, маючи одне походження. Так сталося саме тому, що порівняно з німецькою, англійська мова зазнала досить драматичних змін протягом своєї історії, під час яких її носії вступали в контакт, бій з іншими спільнотами, які розмовляли іншими мовами, такими як давньоскандинавська чи нормандська французька. Після контактування з цими спільнотами, англійська мова поступово ставала простішою для ефективного спілкування між англомовними та неангломовними мовцями. Наприклад, у той час як граматична структура ОЕ була переважно синтетичною, структура ModE є переважно аналітичною і в той час як ОЕ використовував переважно флексії для позначення граматичних зв'язків, ModE натомість використовує багато інших службових слів.

А ось німецька мова, навпаки, зберегла ці риси, характерні для германської гілки мов. Її фонетичний склад не зазнав таких різких змін.

Більше того, мовний контакт значно вплинув на синтаксис та морфологію англійської мови, та ще й на її систему голосних, роблячи її простішою, ніж у німецькій мові, яка має вдвічі більше голосних фонем, ніж англійська система голосних. Таким чином, можна сказати, що мовний контакт позиціонується вирішальним фактором еволюції та формування мов. Ще одна причина, яка пояснила, чому німецька мова не зазнає стільки змін — відносно свого походження — як англійська. Насправді німецька мова більше схожа на французьку систему

голосних, ніж на англійську, що досить іронічно, оскільки французька навіть не є германською мовою.

Отже, розглянуті нами вище випадки однакового у системах приголосних і голосних звуків англійської та німецької мов можна вивчати з опорою на першу іноземну яку ми вивчаємо. Проте, особливе місце при порівнянні приголосних та голосних звуків англійської та німецької мов займає частково подібне. Частково подібне в системі приголосних звуків англійської та німецької мов зустрічається в таких явищах, як аспірація, мускульне напруження мовленнєвого апарату, наявність задньоязикового зімкненого носового сонанта [ŋ] та подовження приголосних звуків. Щодо системи голосних звуків англійської та німецької мов спостерігаємо наявність носових голосних, дифтонгів та характеризуємо голосні звуки за довготою – короткістю звучання. В англійській та німецькій мовах приголосні звуки вимовляються з аспірацією. В цих двох мовах відсутнє подовження приголосних звуків. Подвійне написання приголосних вимовляється як один звук. Голосні звуки в англійській та німецькій мовах характеризують за довготою. В англійській та німецькій мовах є носові голосні. Також в обох мовах присутні дифтонги. В німецькій мові є звуки – вібранти, але вони кардинально відрізняються один від одного, а от в англійській мові фарингальних звуків немає. Специфічні явища в системах приголосних та голосних звуків англійської та німецької мов є неповторними і виділяються для того, щоб при вивченні другої та третьої іноземних мов враховувати їх складність і виділяти більше часу на їх фонетичне опрацювання.

ВИСНОВКИ

Висновок носить інформаційний характер, у якому перш за все хочу зазначити, що у науково-дослідній роботі вдалося досягти поставленої мети, чітко та виразно описано пояснення фонетичних процесів, які виникають у момент мовленнєвої продукції. В роботі звернуто увагу на конкретні фактори, що породжують фонетичні зміни мови. Висвітлено ідею екстралінгвістичних передумов мовної абразії, та підкреслено важливість ролі ритму та темпу у відтворенні фонетичних процесів англійської та німецької мови.

Для успішного завершення поставленої мети були вирішені такі завдання: було визначено основу розвитку фонетичних процесів та їх фонетичних змін, було подано змістовний опис процесу звукоутворення в контексті Стівена Пінкера, базою якого слугували засоби вираження стилістичної модифікації звуку на

фонетичному рівні, також, було проаналізовано особливості функціонування ритму і темпу мовлення та наголошено на значущості і невід'ємності цих мовних елементів, опрацьовано та порівняно складнощі фонетичного характеру англійської та німецької мов, досліджено наявність спільних та відмінних перешкод у процесі вивчення звукового складу англійської та німецької мов.

Також, хочу наголосити на кількісних показниках, що представлені, 600 лексико-фонетичними одиницями з інтернет аудіозаписів англійської та німецькою мовами, з іноземних текстів різних жанрів та словників.

По завершенню опрацювання лексико-фонетичних одиниць, можу сміливо зазначити, що дане дослідження дало плідний результат, який прослідковується у прикладах відмінності та подібності фонетичного складу англійської та німецької мови, а також їх історія, розвиток та фактори темпу та ритму без яких важко уявити фонетичну складову обох опрацьованих мов.

Сутність вищевикладеного зводиться до продовження підведення підсумків базуючись на теоретичний та практичний матеріал. Хочу описати якісні показники здобутих результатів, продовживши обґрунтуванням їх достовірності.

Якісний показник дослідження підкреслює, як чотири екстра лінгвістичні елементи ритм, темп, походження мовця, соціолінгвістичні аспекти впливають на людей у вивченні та засвоєнні L2.

Особливе місце при порівнянні приголосних та голосних звуків англійської та німецької мов займає частково подібне явище, яке в системі приголосних звуків даних мов зустрічається в таких випадках, як аспірація, мускульне напруження мовленнєвого апарату, наявність задньоязикового зімкненого носового сонанта [ŋ] та подовження приголосних звуків. Крім того, в системі голосних звуків англійської та німецької мов спостерігаємо наявність носових голосних, дифтонгів та характеризуємо голосні звуки за довготою – короткістю звучання. В цих мовах

приголосні звуки вимовляються з аспірацією, а також відсутнє подовження приголосних звуків. До того ж, подвійне написання приголосних вимовляється як один звук. Голосні звуки в англійській та німецькій мовах характеризують за довготою. Крім того, в цих мовах є носові голосні та присутні дифтонги. І на завершення можу сказати, що в німецькій мові є звуки – вібранти, але вони кардинально відрізняються один від одного, а от в англійській мові фарингальних звуків немає.

Щодо рекомендацій практичного застосування, можу зазначити, що досліджений матеріал буде доцільно використовувати на практичних заняттях фонетики, а саме для глибшого або ширшого пояснення продукування тих чи інших звуків англійської та німецької мов.

Отже, ми дізналися, що понад 1400 років тому англійська та німецька були діалектами германської (точніше західноукраїнської), їх батьківської мови, від якої обидва походять. Після розколу обидва діалекти пішли різними шляхами, виробивши власні мовні системи. Тоді чому сучасні системи голосних у сучасній англійській та німецькій мовах так відрізняються, якщо вони мають одне походження? Інші мови, які походять від тієї ж батьківської мови, такі як італійська та іспанська, справді виявляють схожість у своїх голосних. Порівняно з німецькою, англійська мова зазнала досить драматичних змін протягом своєї історії, під час яких її носії вступали в контакт з іншими спільнотами, які розмовляли іншими мовами, такими як давньоскандинавська чи нормандська французька. Усі ці контакти зробили англійську мову поступово простішою для ефективного спілкування між англомовними та неангломовними. Наприклад, у той час як граматична структура ОЕ була переважно синтетичною, структура ModE є переважно аналітичною і в той час як ОЕ використовував переважно флексії для позначення граматичних зв'язків, ModE натомість використовує багато інших службових слів. Німецька мова, навпаки, зберегла ці риси, характерні для

германської гілки мов. Однак мовний контакт не лише мав значний вплив на синтаксис чи морфологію англійської мови, а й на її систему голосних, роблячи її простішою, ніж у німецькій мові, яка має вдвічі більше голосних фонем, ніж англійська система голосних. Таким чином, мовний контакт є вирішальним фактором еволюції та формування мов. Саме з цієї причини німецька мова не зазнає стільки змін — відносно свого походження — як англійська. Насправді німецька мова більше схожа на французьку систему голосних, ніж на англійську, що досить іронічно, оскільки французька навіть не є германською мовою.

Крім того, переходячи до історичного процесу стандартизації німецької мови, хочу зазначити, що в Німеччині існує однакова письмова та розмовна стандартна мова, але існують великі відмінності у використанні розмовного стандарту в різних типах спілкування, а також зв'язок між місцевими діалектами, регіолектами та стандартною мовою. Більше того, існує три основних діалекти областей, нижньої (північної), середньої (центральної) та верхньої (південної) німецької.

Щодо історичного процесу стандартизації англійської мови можна зазначити, що він зазнав чотирьох періодів розвитку, вдосконалення та розквіту, а саме стародавньої брітської, староанглійської, середньоанглійської та сучасної епохи англійської мови.

Підводячи підсумки, можна сказати, що розглянуті нами вище випадки однакового у системах приголосних і голосних звуків англійської та німецької мов можна вивчати з опорою на першу іноземну. Специфічні явища в системах приголосних та голосних звуків англійської та німецької мов є неповторними і виділяються для того, щоб при вивченні другої та третьої іноземних мов враховувати їх складність і виділяти більше часу на їх фонетичне опрацювання. Єдиний спосіб помітити зв'язок між сучасною англійською та німецькою мовами полягає в основному через низку споріднених слів (тобто слів, які мають спільне етимологічне походження та, отже, мають схожі форми), таких як *Milch* та «молоко».

Щодо спонтанного мовлення можна сказати, що в англійській мові завдяки більшій кількості другорядних (чи третинних) наголосів, властивих англійському мовленню, яке справляє враження плавного і монотонного (smooth, slurred) спілкування у поєднанні з відносно вузьким діапазоном.

В той час як у спонтанному німецькому мовленні більш вживаними є кінцеві довгі паузи, коли співрозмовники обдумують інформацію, яку бажають виразити далі.

Але в той же час, хочу зазначити, що у процесі емоційно просякненого, спонтанного висловлюванням прослідковуються доволі короткі паузи перед початком кожного наступного речення. Так, як промовець не підбирає правильних слів у емоційному пориві, а говорить так, як йому на душі лежить. Тому потрібно приділяти увагу темпу і ритму протягом вивчення фонетичних особливостей англійської та німецької мов.

Зауважу, що вимова яка тісно пов'язана з темпом та ритмом теж різниться у німецькій та англійській мовах. Англійська, як відомо, складна для вимови. А, німецька, є фонетичною мовою, і якщо мовцю вдасться легко читати літературу німецькою мовою, то ймовірно, вона може засвоїти вимову без особливих проблем. Хоча в німецькій мові є деякі звуки та літери, яких немає в англійській мові (ö, ü, ä, ß, ch), що додає складнощів у процесі породження правильної вимови.

Отже, після проведення дослідження та отримання якісних та кількісних даних, можна висновувати, що фонетичні процеси в контексті розвитку англійської та німецької мають спільні і відмінні характеристики в ході формування фонетичних одиниць.

У подальшій перспективі проблематику даної теми пропоную досліджувати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Барбур С. Варіації німецькою мовою: Соціолінгвістичні перспективи. Переклад з англійської Гебель К. Берлін, 1998. 53 с.
2. Беш В. Роль Лютера в історії німецької мови. 2000. 15 с.
3. Брандт В. Мова на радіо та телебаченні: Беш В. та ін. (ред.), 2000. 216 с.
4. Вульф Д. Історія німецької мови від витоків до сьогодення. 5-е перероблене та доповнене видання. Тюбінген, 2004. 78 с.
5. Дінгельдайн Г. Ж. Мовні різновиди в «Центральній Німеччині». Різновиди німецької мови: регіональні та розмовні мови. Берлін, 1997. 141 с.
6. Ернст П. Історія німецької мови: Вступ до діяхронічної лінгвістики німецької мови. Відень, 2005. 213 с.
7. Ленц А. Н. Структура та динаміка субстандарту: дослідження західно-центральної німецької мови. Штутгарт, 2003. 128 с.
8. Прокопова Л.І. Вступний курс фонетики німецької мови для вузів. Київ: Видавництво Грамота, 2004. 136 с.

9. Руофф А. Мовні різновиди в південній Німеччині: Різновиди німецької мови. Регіональні та розмовні мови. Берлін, 1997. 154 с.
10. Семотюк О. Л. Англо-американські запозичення в німецькій лексиці як результат міжмовної взаємодії. Наука і сучасність: Зб. наук. пр. національн. педагог. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Київ: Видавництво Логос. 2001. 310 с.
11. Стеріополо О.І. Теоретичні засади фонетики німецької мови. Вінниця: Видавництво Нова книга, 2004. 320 с.
12. Холлі В. Німецька мова та реальний світ: соціолінгвістичні, культурні та прагматичні перспективи сучасної німецької мови. Видавництво Оксфорд. London, 1995. 373 с.
13. Штельмахер Д. Стандартна мова та діалекти на півночі Федеративної Республіки Німеччина. Берлін, 1990. 207 с.
14. Штельмахер Д. Мовна ситуація в північній Німеччині: Регіональні та розмовні мови. Берлін, 1997. 108 с.
15. Abercrombie D. Elements of General Phonetics: Edinburgh University Press. Edinburgh, 1967. 265 p.
16. Abercrombie D. Studies in phonetics and linguistics: Oxford University. London, 1967. 179p.
17. Adams. C. English Speech Rhythm and the Foreign Learner. Hague, 1979. 99p.
18. Algeo. J. Problems in the Origins and Development of the English Language. 4th Edition. Orlando: Harcourt Brace Jovanovich, Inc. San Diego, 1993. 160 p.
19. Allen G. D. The Location of Rhythmic Stress Beat in English: An Experimental Study I & II. In: Language and Speech, 1972. 195 p.
20. Allen G. D. Segmental Timing Control in Speech Production. In: Journal of Phonetics, 1973. 237 p.
21. Allen G. D. Speech Rhythm: Its Relation to Performance Universals and Articulatory Timing. In: Journal of Phonetics. 1975. 186 p.

22. Allen G. D. The Location of Rhythmic Stress Beats in English: An Experimental Study. Society of America, 1972. 69 p.
23. Arvaniti A. Acoustic features of Greek rhythmic structure. Journal of Phonetics. 1994. 268 p.
24. Auer P. Rhythmus und Tempo in konversationeller Alltagssprache. In: Zeitschrift für Literaturwissenschaft und Linguistik. 1994. 106 p.
25. Avery. P. Ehrlich, S. Teaching American English pronunciation. Oxford University Press, 1992. 272 p.
26. Baker, A. Exploring teachers' knowledge of second language pronunciation techniques: Teacher cognitions, observed classroom practices, and student perceptions. Beaumont, 2014. 163 p.
27. Bammesberger A. The Cambridge History of the English Language: the Beginning to 1066. Cambridge: Cambridge UP. 1992. 346 p.
28. Baran-Łucarz M. The link between pronunciation anxiety and willingness to communicate in the foreign-language classroom: Canadian Modern Language Review. The Polish EFL context. Wrocław, 2014. 473 p.
29. Baugh A. History of the English Language: Routledge. London, 2002. 129 p.
30. Beekes R. Comparative Indo-European Linguistics: John Benjamins Publishing Company. Philadelphia, 2011. 171 p.
31. Benkwitz A. Kontrastive phonetische Untersuchungen zum Rhythmus: Britisches Englisch als Ausgangssprache – Deutsch als Zielsprache, Frankfurt am Main, 2004. 197 p.
32. Bohmann S. Englische Elemente im Gegenwartsdeutsch der Werbebranche. Marburg: Marburg, 1996. 314 p.
33. Broder C. Zur Rezeption von Anglizismen im Deutschen, Germanische Linguistik. München: «Der Sprachdienst», 1976. 203 p.

34. Coe N. Speakers of Spanish and Catalan. Learner English: A teacher's guide to interference and other problems. Cambridge University Press, 1987. 378 p.
35. Crystal D. Language Death. Cambridge: Cambridge UP, 2002. 73 p.
36. Crystal D. English as a Global Language. Cambridge: Cambridge University Press. New York, 1997. 212 p.
37. Cumming R. Speech Rhythm The language-specific integration of pitch and duration. France, 2010. 179 p.
38. Dalton-Puffer C., Kaltenboeck G. Learner attitudes and L2 pronunciation in Austria. World English's. Austria, 1997. 128 p.
39. Dauer M. Stress-Timing and Syllable-Timing Reanalyzed. In: Journal of Phonetics, 1983. 262 p.
40. Dauer R. M. Phonetic and Phonological Components of Language Rhythm. International Congress of Phonetic Sciences. Tallinn, 1987. 450 p.
41. Delattre P. An Acoustic and Articulatory Study of Vowel Reduction in Four Languages. In: International Review of Applied Linguistics. 1969. 325 p.
42. Delattre P. A Comparison of Syllable Length Conditioning among Languages. International Review of Applied Linguistics, 1966. 198 p.
43. Derwing T., Munro M. Comprehensibility as a factor in listener interaction preferences: Implications for the workplace. Canadian Modern Language Review. 2009. 202 p.
44. Dr. Lid King, The Impact of Multilingualism on Global Education and Language Learning. Cambridge Assessment English Perspectives, 2018. 40 p.
45. Duden. die Grammatik. 8th Edition. Mannheim: Dudenverlag, 2009. 984 p.
46. Glück H. Sauer W. Gegenwartsdeutsch. Stuttgart: Weimar, 1997. 200 p.
47. Hall C. Modern German Pronunciation. An Introduction for Speakers of English. New York, 1995. 109 p.

48. Haugen E. The analysis of linguistic borrowing: Language. Vol. 26 - Yale: Yale University, 1950. 268 p.
49. Hickey R. Language and Society. Essen, 2007. 80 p.
50. Hirschfeld U. Deutsche Intonation. Grundlagen und Übungen für den Unterricht Deutsch als Fremdsprache. Bulletin of Language Institute, 1996. 151 p.
51. Hogg R. M. An Introduction to Old English. Oxford: London. 2011. 376 p.
52. Jones D. An Outline of English Phonetics. Cambridge. London, 1985. 73 p.
53. Jürgen T. Tempo Variation in Speech Production Implications for Speech Synthesis. Saarbrücken, 2003. 139 p.
54. Katamba F. Morphology: St. Martin's Press. New York, 1993. 101 p.
55. Kohnen T. Introduction to the History of English. Frankfurt am Main, 2003. 421 p.
56. Köpke B. First Language Attrition: Interdisciplinary perspectives on methodological issues, Studies in Bilingualism. Amsterdam, 2004. 409 p.
57. Kühn I. Lexikologie. Eine Einführung. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1994. 306 p.
58. Lehmann W. P. Proto-Indo European Phonology. USA: The University of Texas Press, 1969. 174 p.
59. Lösener H. Der Rhythmus der Rede: linguistische und literaturwissenschaftliche Aspekte des Sprachrhythmus. 1999, 281 p.
60. Lynne H. Language attrition: The fate of the start. In Annual Review of Applied Linguistics. Great Britain, 2001. 73 p.
61. Meisner C. A Corpus Analysis of Intra and Extra-linguistic Factors triggering ne-Deletion in Phonic French. Zurich, 2010. 200 p.
62. Olson L. Rhythmical Patterns and Syllabic Features of the Spanish Sense-Group. In: Proceedings of the Seventh International Congress of Phonetic Sciences. Hague, 1972. 395 p.

63. Pike K. L. The Intonation of American English. Ann Arbor, 1945. 138 p.
64. Pinker S. The Language Instinct: Harper Perennial Modern Classics. New York, 2007. 576 p.
65. Pinker S. Formal models of language learning. Cambridge, 1979. 283 p.
66. Pinker S. The stuff of thought: Language as a window into human nature. New York, 2008. 499 p.
67. Pinker S. Analysis of a parallel distributed processing model of language acquisition. Cognition. New York, 1988. 193 p.
68. Pinker S. Words and Rules: The Ingredients of Language. California, 2011. 177 p.
69. Pompino-Marschall B. Einführung in die Phonetik: Walter de Gruyter. Berlin, 2009. 324 p.
70. Pyles T. The Origins and Development of the English Language. 4th Edition. USA: Harcourt Brace Jovanovich. New York, 1993. 182 p.
71. Salmons J. A History of German: what the past reveals about today's language. Oxford: Oxford, 2012. 236 p.
72. Schmid H. U. Einführung in die deutsche Sprachgeschichte. Stuttgart, 2009. 189 p.
73. Schmidt S. Syllable and Word Languages. Zurich, 2014. 345 p.
74. Schippan T. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache. Leipzig, 1987. 307 p.
75. Sick B. Der Dativ ist dem Genitiv sein Tod. Ein Wegweiser durch den Irrgarten der deutschen Sprache. Köln, 2005. 230 p.
76. Smith J. J. Sound Change and the History of English. New York, 2007. 246 p.
77. Sonderegger S. Grundzüge deutscher Sprachgeschichte: Diachronie des Sprachsystems. Berlin, 1979. 453 p.
78. Steriopolo O. Intonation Als Komplex-Phänomen: Germanistik Kinder Nr. 4. Ukraine, 2009. 86 p.
79. Szemerényi O. Introduction to Indo-European Linguistics. New York, 1996. 157 p.

80. Uhmann S. Silben und akzentzählende Sprachen. Literaturüberblick und Diskussion. In: Zeitschrift für Sprachwissenschaft. 1988. 259 p.
81. Vrabel T.T. Lectures in theoretical phonetics of the English language and method-guides for seminars. Uzhgorod, 2009. 176 p.
82. Wiese R. The Phonology of German. New York: Oxford UP. 2006. 12 p.
83. Wischer I. Course in “An Introduction to the History of English”. Potsdam, 2016. 213 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

84. Беш. В. Лінгвістична історія: Посібник з історії німецької мови та її дослідження. 2-ге видання (довідники з мови та комунікації, 2-е). Берлін, 2000. С. 39-43
85. Функціонування англіцизмів в текстах німецькомовного публіцистичного дискурсу 2014. С. 13-17
86. Duden Deutsches Universalwörterbuch/Hrsg. und bearb. vom Wissenschaftlichen Rat und den Mitarbeitern der Dudenredaktion unter der Leitung von G. Drosdowski. Mannheim; Leipzig; Wien; Zürich: Dudenverlag, 2000. 224 S.
87. Langenscheidt/Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache, Berlin: Langenscheidt Verlag, 2003. 342 S.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТЕКСТОВОГО МАТЕРІАЛУ

88. Англіцизми у німецькій мові. Deutsche Welt Info URL: <http://www.deutsche-welt.info/anglicizmi-v-nemeckom>(дата звернення: 01.08.22)
89. ABBYY Lingvo Dictionaries & Translator. URL: <http://www.lingvo.com> (дата звернення: 11.08.22)

90. Deutsch ist weltweit verbreitet. URL:
<https://hausderdeutschensprache.eu/2019/12/deutsch-ist-weltweit-verbreitet/> (дата звернення: 17.08.22)
91. In Sprachwelten über-setzen. URL:
https://univerlag.uni-goettingen.de/bitstream/handle/3/isbn-978-3-86395-267-9/Matdaf95_uebersetzen.pdf?sequence=1& (дата звернення: 15.09.22)
92. Merriam-Webster Dictionary. Merriam-Webster, Incorporated. URL:
<https://www.merriam-webster.com/dictionary/lit> (дата звернення: 17.08.22)
93. Materialien Deutsch als Fremd- und Zweitsprache. URL:
https://www.fadaf.de/de/publikationen/mat_daf/ (дата звернення: 10.09.22)
94. Methoden empirischer Fremdsprachenforschung im Prozess. URL:
<https://univerlag.uni-goettingen.de/bitstream/handle/3/isbn-978-3-86395-089-7/isbn-978-3-86395-089-7.pdf?sequence=4&> (дата звернення: 15.09.22)
95. Modul Deutsch als Zweitsprache im Rahmen der neuen Lehrerausbildung in Nordrhein-Westfalen. URL:
<http://www.mercator-foerderunterricht.de/publikationen.> (дата звернення: 02.10.22)
96. Oxford English Dictionary. Oxford University Press. URL:
<https://en.oxforddictionaries.com/definition/lit> (дата звернення: 15.09.22)
97. Sprachnachrichten. URL: <https://vds-ev.de/sprachnachrichten/> (дата звернення: 15.09.22)
98. Schule — Studium — Arbeitswelt. URL: <https://www.univerlag.uni-goettingen.de/bitstream/handle/3/isbn-978-3-941875-04-3/FADAF78.pdf?sequence=1> (дата звернення: 12.10.22)
99. Und wieder die alte Geschichte. URL:
<https://www.spiegel.de/kultur/gesellschaft/georg-diez-ueber-das-fehlende-narrativ-von-europa-a-895346.html> (дата звернення: 19.09.22)

100. Wie der Sprachrhythmus uns beim Verstehen hilft. URL:
<https://de.babbel.com/de/magazine/sprachrhythmus> (дата звернення: 10.09.22)

101. Weltweit Deutsch lehren. URL:
<https://hausderdeutschensprache.eu/2015/03/weltweit-deutsch-lehren/> (дата звернення: 17.08.22)

102. Help: IPA. Standard German. From Wikipedia, the free encyclopedia. URL:
https://en.wikipedia.org/wiki/Help:IPA/Standard_German (дата звернення: 25.10.22)

